

בית המשפט העליון

פסקי דין מרכזיים שניתנו בשנת המשפט 2014-2015

שופטות ושופטי בית המשפט העליון בחרו, כמדי שנה, את פסקי הדין המרכזיים שניתנו בשנת המשפט החולפת. להלן יוצג סיכום של פסקי הדין, לפי תחומי המשפט השונים, שניתנו החל מערב ראש השנה התשע"ה עד לערב ראש השנה התשע"ו (נכון ליום 7.9.2015).

משפט ציבורי ודיני עבודה

1. חוקתיות החוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, התשע"א, 2011: דחיית העתירות שהוגשו נגד החוק בכפוף לביטול ההוראות המאפשרות הטלת פיצויים ללא הוכחת נזק על מי שקורא בזדון להטלת חרם על ישראל [בג"ץ 5239/11].
2. חוקתיות תיקון מס' 5 לחוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), התשי"ד-1954: דחיית העתירות שהוגשו נגד התיקון לחוק, פרט לסעיפים הקובעים שתקופת ההחזקה המרבית במרכז השהייה למסתננים היא עשרים חודשים – שדינם בטלות [בג"ץ 8665/14].
3. דחיית עתירות שתקפו את חוקתיות העלאת אחוז החסימה [בג"ץ 3166/14].
4. דחיית עתירות חוקתיות נגד חוק שהגביל את שכר הטרחה שניתן לגבות מניצולי שואה בגין טיפול בתביעותיהם לקבלת פיצויים [בג"ץ 687/15].
5. פסק-הדין בעתירה שהופנתה נגד מינויו של ח"כ ליצמן לתפקיד סגן שר הבריאות [בג"ץ 3132/15].
6. דחיית העתירה בעניין מינוי חה"כ דרעי כשר הכלכלה, הפיתוח, הנגב והגליל [בג"ץ 3095/15].
7. דיון נוסף בנושא בחינת חוקיותה של המדיניות השוללת מאסירים בטחוניים את האפשרות להירשם ללימודים באוניברסיטה הפתוחה [דנג"ץ 204/13].
8. דחיית עתירה נגד החלטת ועדת האתיקה של הכנסת בעניינה של חה"כ זועבי [בג"ץ 6706/14].
9. דחיית העתירות שהוגשו בקשר עם פרס ישראל, נוכח הודעת שר החינוך שלא לאשר את מינויים של חלק ממי שנבחרו לכהן כשופטים בוועדות הבחירה [בג"ץ 1311/15].
10. פסק-הדין בעתירה למינוי קבע של מפכ"ל חדש בתקופת הבחירות לכנסת [בג"ץ 1004/15].
11. דחיית העתירה לביטול הסדר הטיעון עם הרב יאשיהו פינטו ודחיית עתירה נגד ההחלטה שלא להגיש כתב אישום נגד תת-ניצב אפרים ברכה [בג"ץ 6410/14].
12. הלכה עקרונית בשאלה אם נכסים במזרח ירושלים שבעליהם הם תושבי אזור יהודה ושומרון מהווים נכסים "נפקדים" שניתן להפקיעם ולהקנותם לאפוטרופוס לנכסי נפקדים [בג"ץ 5931/06].
13. דחיית עתירה נגד הריסת מבנים בבית-אל בה הסעד המבוקש היה למעשה שינוי פסק דין קודם שהורה על הריסת המבנים [בג"ץ 1217/15].

14. קביעת כללים לתמיכה בעמותות המספקות טיפול בריאותי מקדם לילדים בגיל הרך הנמצאים בתוך הספקטרום האוטיסטי [בג"ץ 2902/11].
15. היקף סמכותו של השר לשירותי דת ליטול חלק בהליך בחירת רבני ערים [בג"ץ 4790/14].
16. הלכה בנושא חובת תובע ייצוגי להקדים ככלל פניה לרשות מנהלית אם בכוונתו להגיש נגדה תובענה ייצוגית [ע"ע 2978/13].
17. עקרון אי-הסופיות של החלטות מינהליות-שלטוניות; מתי מוסמכת הרשות לעיין מחדש בהחלטותיה ולשנותן (במקרה זה היה מדובר בסמכות של מנהל רשות המסים) [ע"ע 3604/13].
18. קביעה עקרונית לפיה רשויות מקומיות אינן רשאיות לעגל כלפי מעלה או כלפי מטה שארית (חלק ממטר רבוע) שמתקבלת במדידת שטח של נכס לצורך חישוב ארנונה [רע"א 2453/13].
19. היקף האפשרות להגיש תובענה ייצוגית בגין פגיעה בזכויות עובדים [בג"ץ 1893/11].

משפט פלילי

20. זיכוי מעבירת הריגה בפרשת מירון המכוניות; ניתוח יסוד הקשר הסיבתי המשפטי בעבירות תוצאה ככלל ובעבירת ההריגה בפרט [דנ"פ 404/13].
21. אופן קביעת הפיצוי מקופת המדינה לאדם שהורשע בפלילים, נשא בעונשו או בחלק ממנו ורק במשפט חוזר זוכה או שהרשעתו בוטלה [ע"פ 5695/14].
22. מתחם הענישה ההולם של מי שנכנס לישראל שלא כדין לצרכי פרנסה, עברו נקי ולא הואשם בעבירות נוספות פרט לעבירה של שהייה בלתי חוקית [רע"פ 3677/13].
23. פרשנות "אירוע" לצורך קביעת מתחמי הענישה; עונשו של ה"אנס מגן העיר" [ע"פ 4910/13].
24. שלילת הגנת הפטור עקב חרטה של מי שהורשע בעבירה של ניסון רצח; הפיכת הלכה קודמת שניתנה בעניין פרשנות הפטור [ע"פ 5767/14].
25. בחינה תקדימית של הסעיף בחוק העונשין המאפשר להרשיע ברצח נאשם שגרם למותו של אחר במטרה להימלט מעונש לאחר שביצע עבירה אחרת [ע"פ 6026/11].
26. דחיית ערעור בהרשעה במשפט חוזר; סקירת אופן השימוש בראיית דנ"א [ע"פ 5459/09].
27. הלכה תקדימית הקובעת שאדם שיושב ברכב מונע כשהוא שיכור ובשינה עמוקה מבצע עבירה של נהיגה בשכרות [רע"פ 5166/14].
28. החמרת גדריה של עבירת ההפקרה אחרי פגיעה [ע"פ 7936/13].
29. פסק דין בעניינם של נאשמים ששדרו אדם על רקע סברתם שהוא הומוסקסואל [ע"פ 8465/14].
30. הלכה עקרונית בנוגע לפרשנות הסעיפים בחוק העונשין העוסקים בתחולתו הרטרואקטיבית של ביטול איסור פלילי, לאחר ביצוע המעשה [רע"פ 8273/13].
31. דחיית ערעור של נהג משאית שהואשם בביצוע פיגוע דריסה ב"יום הנכבה" [ע"פ 9308/12].
32. פסק דין עקרוני ביחס לעבירת המניפולציה בדיני ניירות ערך (ניסיון להשפיע על שער), כאשר בבסיס הפעולה העבריינית עמדה כוונה תרמיתית אך גם כוונה כלכלית לגיטימית [ע"פ 99/14].

33. פסק דין תקדימי בדיני ההגבלים העסקיים במסגרת הליך פלילי שהתנהל נגד רשת מזון ומנהליה; הלכות תקדימיות בנושא עבירת הסדר כובל אנכי [ע"פ 5823/14].
34. פרשנות העבירה של שימוש במידע פנים בחוק ניירות ערך [ע"פ 3164/14].
35. משמעותם של פגמים בהתנהלותה של הערכאה הדיונית בעריכת הסדר טיעון [רע"פ 523/13].
36. זיכוי נאשם שאינו אחראי למעשיו מחמת אי שפיות הדעת בעת ביצועם [רע"פ 2675/13].

משפט אזרחי ודיני משפחה

37. סילוקה על הסף של תביעת הנזיקין שהגיש מוסטפה דיראני נגד מדינת ישראל [דנ"א 5698/11].
38. פסק-דין בתביעת הנזיקין של ילדים שחלו במחלת הגזזת ושטופלו בשנות החמישים של המאה הקודמת על ידי המדינה באמצעות הקרנות רנטגן לראש [ע"א 1535/13].
39. היקף ההכרה בזכות להורות; אי-הכרה בהורות מכוח התקשרות חוזית פרטית [כע"מ 1118/14].
40. הכרה בעילת השבה מכוח דיני עשיית עושר בגין גבייה בחוסר סמכות על ידי רשות ציבורית; הטענות שהיועץ המשפטי לממשלה רשאי להעלות בהליך אליו הוא מתייצב [דנ"א 7398/09].
41. דיני עשיית עושר: האם יש לחייב רשות מקומית להשיב אגרות פיתוח שנגבו שלא כדין או שמא ההשבה תהיה בלתי צודקת משום שהטענה בדבר אי חוקית האגרה הועלתה לאחר השלמת המכרזים והפקת מלוא הרווח שהיה גלום בהם [ע"א 4708/14].
42. יחסי עיתונאי-מקור באספקלריה של דיני הנזיקין: דחיית תביעת הנזיקין של ליאורה גלט-ברקוביץ כנגד העיתונאי ברוך קרא ועיתון "הארץ" בקשר עם "פרשת סיריל קרן" [ע"א 9705/11].
43. דיני לשון הרע – התווית אמות מידה לבחינת השאלה אם פרסומים במסגרת סכסוך עסקי שהתברר בהליך בוררות באים בגדרי לשון הרע כהגדרתה בחוק איסור לשון הרע [ע"א 6903/12].
44. הלכה תקדימית הקובעת שניתן להגיש הודעה לצד שלישי בתובענות ייצוגיות [רע"א 5635/13].
45. דיני חדלות פירעון – לבית משפט ישראלי נתונה סמכות לפרק שתי חברות שהתאגדו מחוץ לישראל והנפיקו אגרות חוב בישראל אך אין להן לטענתן נכסים מוחשיים בישראל [ע"א 2706/11].
46. דיני חדלות פירעון – נושה של חברה העומדת לפני הליך של חדלות פירעון רשאי לנקוט פעולות קנייה והמחאת חובות כדי ליצור זכות קיזוז נגד חובו-שלו [ע"א 7170/13].
47. מהותה של ריבית פיגורים שנקבעה בהסכם בין חברות לוות לבנקים (פרשת זאבי) [ע"א 8506/13].
48. התווית קווים מנחים להגשת תביעה נגזרת נגד דירקטורים ובעלי שליטה [רע"א 4024/14].
49. יבוא מקביל והמגבלות עליו מההיבט של דיני סימני מסחר ודיני התחרות החופשית [ע"א 7629/11].
50. זכויות צרכנים בעסקאות המבטיחות מחיר מוזל לתקופה קצובה, כאשר לאחר מכן המחיר עולה למחיר "רגיל"; החובה להודיע לצרכן מבעוד מועד על סיום התקופה הקצובה [רע"א 8190/14].
51. הטלת פיצוי על חברות קבלניות שהפרו חוזי מכר בכך שלא השלימו את הליכי הרישום של בעלי הדירות; דחיית הטענה כי יש להטיל אחריות אישית על מנהלי החברות הקבלניות [ע"א 3807/12].
52. דחיית ערעורם של בני השבט הבדואי אלעוקבי על פסק דין של בית המשפט המחוזי, בו נדחתה תביעתם לבעלות על חלקות אדמה שונות בנגב הצפוני [ע"א 4220/12].

53. דיון בדוקטרינות השונות לפרשנות צוואה [ע"א 7631/12].

54. היקף הזכות החוזית של קבוצת כדורגל להעסיק שחקן וסוגיות מתחום המס [ע"א 7883/12].

תמצית פסקי הדין

בג"ץ 5239/11 אבנרי נ' הכנסת (15.4.2015) – (גרונים, נאור, רובינשטיין, ג'ובראן, מלצר, דנציגר, הנדל, פוגלמן, עמית) –

הרכב מורחב של תשעה שופטים נדרש בהליך זה לארבע עתירות שביקשו לתקוף את חוקתיותו של החוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, התשע"א, 2011. החוק מטיל אחריות נזיקית על מי שמפרסם בידועין קריאה פומבית להטלת חרם על מדינת ישראל, דהיינו: קורא ל"הימנעות במתכוון מקשר כלכלי, תרבותי, או אקדמי עם אדם, או עם גורם אחר, רק מחמת זיקתו למדינת ישראל, מוסד ממוסדותיה, או אזור הנמצא בשליטתה, שיש בהכדי לפגוע בו פגיעה כלכלית, תרבותית או אקדמית" כן מתיר החוק לשר האוצר לקבוע הוראות לעניין הגבלת השתתפות במכרז להתקשרות עם המדינה, של מי שקורא להטלת חרם כאמור ולמניעתן של הטבות שונות המוענקות על ידי המדינה, ממנו. העותרים ביקשו לתקוף את חוקתיותו של החוק בטענה כי הוא פוגע שלא כדין בזכויות חוקתיות שונות. טענתם המרכזית הייתה כי החוק מגביל, באופן לא חוקתי, את הכלים הדמוקרטיים העומדים בפני המיעוט, להביע את התנגדותו כלפי מדינות הממשלה. המשיבים טענו כי תכלית החוק הינה להגן על המדינה, מוסדותיה וגורמים שונים בה, מפני הטלת חרם שעלול לפגוע בהם, אך בשל זיקתם למדינה, למוסד ממוסדותיה, או לאזור הנמצא בשליטתה. תכלית זו היא ראויה, שכן היא מבטאת את חובתה של המדינה להגן על הפרטים ועל המוסדות והגורמים הקשורים אליה, ולמנוע הפליה של אזרחי ישראל על בסיס לא לגיטימי. בנוסף, נטען כי החוק נועד למנוע פגיעה במעמדה של ישראל בעולם, או פגיעה ביחסיה עם מדינות אחרות וביחסי החוץ שלה ואף תכלית זו ראויה היא. עוד נטען כי עיצומי החוק צולחים את "מבחני המידתיות" החוקתיים. בפסק הדין הוחלט, פה אחד, לדחות את העתירות ככל שמדובר בסעיפים 3 ו-4 לחוק, שענינם בעיצומים המנהליים שרשאי שר האוצר להטיל מכוחו של החוק על מי שמפרסם קריאה להטלת חרם על מדינת ישראל, או על מי שהתחייב להשתתף בחרם כאמור, ומאידך גיסא לבטל את סעיף 2(ג) של החוק, שהתיר לבית המשפט לחייב את מי שקורא, בזדון, להטלת חרם על מדינת ישראל, בתשלום פיצויים שאינם תלויים בנזק, ללא הגבלת סכום. כמו כן, הוחלט ברוב דעות של הנשיא בדימ' א' גרונים, הנשיאה מ' נאור, המשנה לנשיאה א' רובינשטיין והשופטים ח' מלצר ו' עמית לדחות את העתירות באשר לסעיפים 2(א) ו-2(ב), המגדירים את העוולה הנזיקית, וזאת בניגוד לדעות החולקות של השופטים: ס' ג'ובראן, י' דנציגר ו' ע' פוגלמן ולדעה הנפרדת של השופט נ' הנדל.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/11/390/052/k21/11052390.k21.htm>

בג"ץ 8665/14 דסטה נ' הכנסת (11.8.2015) – (נאור, ג'ובראן, חיות, מלצר, דנציגר, הנדל, פוגלמן, עמית, זילברטל) –

הרכב מורחב של תשעה שופטי בית המשפט העליון פסק בהליך זה בשאלת חוקתיותו של תיקון מס' 5 לחוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), התשי"ד-1954 בו נקבע כי ניתן להחזיק מסתננים במשמורת לתקופה של עד שלושה חודשים ולהורות על שהייתם במרכז שהייה לתקופה של עד עשרים חודשים. בית המשפט קבע פה-אחד כי בכפוף

לפרשנות בפסק הדין, הוראת החוק הקובעת כי ניתן להחזיק מסתננים במשמורת לתקופה של עד שלושה חודשים (סעיף 30א לחוק) – חוקתית היא. אשר להוראות החוק המקנות סמכות להורות למסתנן לשהות במרכז שהייה (פרק ד' לחוק). הוחלט ברוב דעות כי הן צולחות את הביקורת החוקתית, פרט לסעיפים 32ד(א) ו-32כא – הקובעים כי התקופה המרבית להחזקה במרכז שהייה למסתננים היא עשרים חודשים – שדינם בטלות. זאת, בשל כך שתקופה זו אינה מידתית. על-פי הכרעת שופטי הרוב, הושעתה הכרזת הבטלות לגבי סעיפים אלה למשך שישה חודשים. במשך תקופה זו תעמוד התקופה המרבית להחזקה במרכז שהייה הנקובה בסעיפים אלה על שנים-עשר חודשים. שוהים השוהים במרכז שהייה ביום מתן פסק הדין זה שנים-עשר חודשים או יותר, ישוחררו ממנו לאלתר ולא יאוחר מתום חמישה-עשר ימים ממתן פסק הדין. הודגש כי אם בתום תקופת ששת החודשים לא תחוקק הכנסת הוראות חדשות לעניין זה, תפקע סמכותו של ממונה ביקורת הגבולות להוציא הוראות שהייה למסתננים. דעת הרוב ניתנה על-ידי הנשיאה מ' נאור והשופטים ס' ג'ובראן, א' חיות, י' דנציגר וצ' זילברטל. השופטים ע' פוגלמן וי' עמית הצטרפו לעמדת שופטי הרוב, אך סברו בדעת מיעוט כי גם סעיף 32כ – המסמיך את ממונה ביקורת הגבולות להורות על העברתו של שוהה במרכז שהייה למשמורת – אינו חוקתי. השופט ח' מלצר הצטרף אף הוא לעמדת שופטי הרוב, בכפוף לכך שתישקל גם חלופה מקדימה של תיחום גאוגרפי ולמעט לעניין הוראת המעבר. השופט נ' הנדל סבר בדעת מיעוט כי דינה של העתירה להידחות על כל חלקיה. קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/650/086/c15/14086650.c15.htm>

בג"ץ 3166/14 גוטמן נ' היועץ המשפטי לממשלה (12.3.2015) – (גרונים, נאור,

רובינשטיין, ג'ובראן, חיות, מלצר, דנציגר, הנדל, פוגלמן) – ביום 13.1.2015 דחה הרכב מורחב של תשעה שופטי בית המשפט העליון שתי עתירות חוקתיות נגד חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 62), התשע"ד-2014, אשר העלה את אחוז החסימה בבחירות לכנסת מ-2% ל-3.25%. העתירות הוגשו על ידי אזרחים פרטיים. סיעות הכנסת, הנפגעות הפוטנציאליות מהעלאת אחוז החסימה, בחרו שלא לעתור נגד העלאתו, על אף שדבר קיומן של העתירות הובא לידיעתן בהוראת בית המשפט. פסק הדין ניתן ברוב דעות, כנגד דעתו החולקת של השופט ס' ג'ובראן. אף שדחו את העתירות, הדגישו שופטי הרוב כי אין בדחייתן כדי לסגור את הדלת בפני תקיפה נוספת של תיקון מס' 62 בעניין אחוז החסימה, לאחר שתתבררנה התוצאות של הבחירות לכנסת העשרים ולקראת הבחירות לכנסת העשרים-ואחת. הם הבהירו, עם זאת, כי אין משמעות הדבר כי תוצאות הבחירות לכנסת העשרים עשויות להתבטל. עקב הקדמת מועד הבחירות לכנסת העשרים ליום 17.3.2015, נדרשה הכרעה מהירה בעתירות. היה צורך להבהיר את המצב המשפטי לאלה ששקלו להתמודד בבחירות לכנסת העשרים ולציבור הבוחרים בכללותו, לפני המועד האחרון להגשת רשימות מועמדים לוועדת הבחירות המרכזית, שחל בסוף חודש ינואר 2015. פסק הדין ניתן, איפוא, ללא נימוקים ואלו ניתנו ביום 12.3.2015.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/660/031/s13/14031660.s13.htm>

בג"ץ 687/15 ידיד נ' הכנסת (9.7.2015) – (נאור, מלצר, סולברג) – ביום 29.12.2014

אישרה כנסת ישראל הצעת חוק המגבילה את שיעור שכר הטרחה שזכאים עורכי-דין וגורמים נוספים שאינם עורכי-דין לגבות מניצולי שואה בגין טיפול בתביעותיהם לקבלת פיצויים. הוגשו מספר עתירות (שהדיון בהן אוחד) בהן נטען כי החוק פוגע בזכויותיהם החוקתיות של המטפלים בתביעות – ובכלל זה חופש העיסוק והזכות לקניין – באופן שאינו עולה בקנה אחד עם פסקת ההגבלה, וכי

נפל פגם בשורשו של הליך החקיקה. בפרט קבלו העותרים על החלת החוק למפרע, ועל הדרישה להשבת עודף שכר הטרחה שכבר נגבה מעבר להוראות החוק. בפסק הדין שניתן מפי השופט סולברג, בהסכמת הנשיאה נאור והשופט מלצר, נדחו העתירות. בית המשפט פסק כי תכליתו של החוק – ראויה, אמצעיו – מידתיים, ומשכך הוא עולה בקנה אחד עם חוקי היסוד של מדינת ישראל. במסגרת זאת נקבע, כי אף שחקיקה למפרע היא חריגה באופייה, הרי שבנסיבות העניין דנן הייתה לכך הצדקה, וכי ההסדר הכולל שיוצר החוק הוא מידתי ומאוזן. כמו כן, נקבע כי לא נפל פגם בהליך החקיקה, שכן לפני המחוקק נפרשה יריעה עובדתית רחבה המלמדת כי למחוקק ניתנה הזדמנות נאותה והוגנת לגבש את עמדתו ביחס להצעת החוק..

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/15/870/006/o10/15006870.o10.htm>

בג"ץ 3132/15 יש עתיד נ' ראש הממשלה (23.8.2015) – (נאור, רובינשטיין, ג'ובראן, מלצר, הנדל) -

בפסק דין זה נדונה עתירה שתקפה את מינויו של חה"כ ליצמן לתפקיד סגן שר משרד הבריאות. השאלה העקרונית בדבר חוקיותו של המוסד "סגן שר במעמד שר", נדונה בעבר בבג"צ 3002/09 ההסתדרות הרפואית בישראל נ' ראש ממשלת ישראל (2009). על אף שבאותה העת לא ראה בית המשפט מקום להתערב במינוי, ציינו השופטים, במבט הצופה פני עתיד, כי המוסד של 'כאילו' סגן שר הממלא בפועל את פונקציות השר עד קצה גבול היכולת הפורמלית כשהשר המכהן הוא ראש הממשלה, הוא מוסד הקרוב לתום דרכו. פסק הדין דאז בקש לשמש כ'התראת בטלות' ותמרור לעתיד, על מנת שמינוי עתידי ייעשה בגבולות וברוח החוק, כך שמי שעומד בפועל בראשו של משרד ממשלתי יהא בעל כלל הכוחות והסמכויות למלא תפקידו ולשרת את הציבור. בהמשך לכך נקבע בפסק-הדין על ידי המשנה לנשיאה רובינשטיין, ובהסכמת הנשיאה נאור והשופטים ג'ובראן, מלצר, והנדל, כי המוסד הפוליטי וההיסטורי של "סגן שר במעמד שר", שלא היה לו עיגון בדין מעולם, אינו חוקתי שכן אינו עומד בתנאי חוק יסוד: הממשלה ולכן דינו להתבטל. בפסק הדין נדונה עוד השאלה האם המתווה עליו הסכימו ראש הממשלה, חה"כ ליצמן, והיועץ המשפטי לממשלה, מרפא את הקושי שבפער בין בטלות המעמד של "סגן שר במעמד שר" במשרד הבריאות לבין המצב בשטח. הוחלט בפסק דינו של המשנה לנשיאה ובהסכמת כל שופטי ההרכב, כי יש להורות על ביטולו של המתווה, כיון שאין בו כדי לרפא את אי החוקיות הקיימת במוסד "סגן שר במעמד שר". אשר לכהונתו של חה"כ הרב ליצמן כסגן שר מן המניין שלא במעמד שר נחלקו הדעות – לעמדת המשנה לנשיאה ובהסכמת השופטים ג'ובראן, מלצר, והנדל הוחלט כי חה"כ ליצמן יחדל לכהן כסגן שר הבריאות תוך 60 יום מיום פרסום פסק הדין, וזאת מן הטעם כי בפועל יתקשו הצדדים השונים לעמוד בצמצום סמכויותיו של חה"כ ליצמן לאלה של סגן שר בלבד; עם זאת הובהר כי אין מניעה כי יוכל להתמנות לכהונת שר הבריאות. מנגד, סברה הנשיאה כי יש מקום לאפשר לחה"כ ליצמן לבחור האם לכהן כשר או כסגן שר במובנו הרגיל, כאשר העין הציבורית היא אשר תפקח עליו לבל יהיה בפועל סגן שר במעמד מיוחד.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/15/320/031/t15/15031320.t15.htm>

בג"ץ 3095/15 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ראש ממשלת ישראל

(13.8.2015) – (חיות, מלצר, פוגלמן) - העותרת, התנועה לאיכות השלטון, טענה כי נפל פגם בהחלטתו של ראש הממשלה שלא להעביר מכהונתו את שר הכלכלה ופיתוח הנגב והגליל, חבר הכנסת הרב אריה מכלוף דרעי (להלן: דרעי), נוכח עברו הפלילי. בית המשפט העליון (השופטת א'

חיות אליה הצטרפו השופטים ח' מלצר וע' פוגלמן) דחה את העתירה בקובעו כי מינויו של דרעי מצוי אמנם על גבול מתחם הסבירות ואינו נטול קשיים, אך בהינתן מכלול השיקולים הצריכים לעניין ובעיקר בשל הזמן הרב שחלף מאז בוצעו המעשים (כ-25 עד 30 שנים) ומאז סיים לרצות את עונשו בגינם (כ-13 שנים) וכן בהינתן שיקול הדעת הרחב המסור לראש הממשלה בעניינים אלה, לא ראה בית המשפט מקום להתערב בהחלטתו. בשולי פסק הדין, קרא בית המשפט העליון לממשלה להשלים את הדיון בכללי האתיקה לחברי הממשלה, שהצעה לנוסחם הוגשה על-ידי נשיא בית המשפט העליון בדימוס שמגר עוד בשנת 2008, וציין בהקשר זה כי התקנתם הייתה עשויה לסייע לראש הממשלה לצורך הפעלת שיקול דעתו במינוי שרים.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/15/950/030/v04/15030950.v04.htm>

דנג"ץ 204/13 צלאח נ' שירות בתי הסוהר (14.4.2015) – (גרונים, נאור, ארבל,

רובינשטיין, ג'ובראן, חיות, מלצר, דנציגר, הנדל)- הרכב מורחב של שבעה שופטי בית המשפט העליון דחה דיון נוסף בסוגיית שלילת האפשרות מכלל האסירים המסווגים כביטחוניים להירשם ללימודים באוניברסיטה הפתוחה. הנשיאה מ' נאור קבעה, כי לפי ההלכה הפסוקה, יש מקום להבדיל בין אסיר ביטחוני לבין אסיר פלילי בנוגע לתנאי המאסר רק אם הדבר מתחייב מצורכי סדר וביטחון או משיקולים עניינים אחרים הקשורים בסיווגם של אסירים ביטחוניים, וזאת רק במידה הנדרשת לפי שיקולים אלה. במילים אחרות, לא די בסיווג של אדם כאסיר ביטחוני כשלעצמו, על-מנת לשלול ממנו זכויות או הטבות הניתנות לאחרים. כמו כן, קבעה הנשיאה נאור כי על המשיבים לשקול מחדש את היקפו של האיסור על לימודי אסירים ביטחוניים, ולבחון אם אין מקום לקבוע חריגים בצדו. לעמדתה של הנשיאה מ' נאור במלואה הצטרפו השופטים ס' ג'ובראן וא' חיות. הנשיא (בדימ') א' גרונים, מנגד, קבע כי אין להשוות בין תנאי מאסרם של אסירים ביטחוניים ואסירים פליליים וכן כי אין מקום לקבוע חריגים בצד האיסור הנדון. השופטים ח' מלצר, נ' הנדל וא' שהם הצטרפו לעמדתו של הנשיא (בדימ') גרונים כי אין מקום לבדוק באופן פרטני את מקורות המימון של אסירים ביטחוניים.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/040/002/c25/13002040.c25.htm>

בג"ץ 6706/14 זועבי נ' ועדת האתיקה של הכנסת (10.2.2015) – (נאור, רובינשטיין,

ג'ובראן, חיות, מלצר)- בפסק הדין דן הרכב מורחב בהחלטתה של ועדת האתיקה של הכנסת שקבעה כי חברת הכנסת זועבי הפרה את כללי האתיקה לחברי הכנסת בהתבטאויותיה על רקע חטיפת שלושת הנערים ומבצע "צוק איתן", והורתה על הרחקתה משיבות מליאת הכנסת וועדותיה, למעט השתתפות בהצבעות, לתקופה של שישה חודשים. דעת הרוב (הנשיאה מ' נאור, המשנה לנשיאה א' רובינשטיין והשופטים א' חיות וח' מלצר, כנגד דעתו החולקת של השופט ס' ג'ובראן) קבעה כי יש לדחות את העתירה. נקבע כי ועדת האתיקה מוסמכת לנקוט סנקציות כנגד העותרת בגין התבטאויותיה, המוגנות כשלעצמן על ידי חסינות עניינית ושאינן בגדר התבטאויות המפריעות לעבודת הכנסת או ליחסים הפנימיים בין חבריה; כן נקבע כי הפעלתה של הסמכות, בנסיבות העניין, הייתה כדיון, בין השאר לנוכח העובדה שמרבית מתקופת ההרחקה חלה בפגרה. השופט ס' ג'ובראן (בדעת מיעוט) מצא כי הפעלתה של הסמכות הייתה בנסיבות העניין שלא כדיון, שכן לנוכח הערך הרב שיש במתן ביטוי פוליטי לחברי כנסת, בפרט כאשר מדובר בחברי כנסת המשתייכים

לקבוצות מיעוט, יש לצמצם הרשעת חברי כנסת בהפרת כללי האתיקה רק למקרים שבהם תוכן דבריהם הוא ברור, חד משמעי וקיצוני, מה שאינו המצב במקרה דנן.
קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/060/067/c10/14067060.c10.htm>

בג"ץ 1311/15 ד"ר נ' שר החינוך (20.5.2015) – (חיות, מלצר, הנדל): במהלך חודש

פברואר 2015 התעוררה סערה ציבורית נוכח הודעתו של ראש הממשלה ושר החינוך בנימין נתניהו שלא לאשר את מינויים של חלק ממי שנבחרו לכהן כשופטים בוועדות לבחירת הזוכים בפרס ישראל לשנת תשע"ה. בעקבות ההודעה חלק מהמועמדים לפרס וכן חלק מהשופטים המיועדים הסירו את מועמדותם, אולם ראש הממשלה חזר בו מהודעתו נוכח עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה בנושא. באותו שלב הוגשו לבית המשפט העליון שתי עתירות בנושא, האחת של קבוצת אנשי רוח שטענה כי יש לבטל את הענקת פרס ישראל לשנת תשע"ה בתחומים שונים, בשל הפרת הוראות החיסיון בתקנון הפרס. מנגד, עתר פורום קהלת בעתירה השנייה כי בית המשפט יורה לראש הממשלה ושר החינוך לחזור בו מהחלטתו המאשרת את כהונתם של השופטים בוועדות הפרס אותם סירב תחילה למנות. בית המשפט העליון (השופט א' חיות אליה הצטרפו השופטים ח' מלצר ונ' הנדל) דחה את שתי העתירות בקובעו כי אין מחלוקת שהפרת הוראות החיסיון פגמה בהליך הכרוך בהענקת פרס ישראל בתחומים נושא העתירות לשנת תשע"ה. עם זאת, עוצמתו והיקפו של הפגם האמור אינם מצדיקים נקיטת צעד חריף של ביטול הענקת הפרס בתחומים אלה השנה, כדרישת העותרים בעתירה הראשונה. זאת, בין היתר, נוכח מנגנונים בתקנון הפרס המבטיחים קבלת החלטה עניינית וכן נוכח העובדה שביטול הענקת הפרס תפגע במתמודדים שלא הסירו את מועמדותם לקבלתו על לא עוול בכפם. בית המשפט העליון אף עמד בהקשר זה על החשש כי ביטול הענקת הפרס יגרום לנזק ממשי ומוחשי למוסד פרס ישראל וליוקרתו. אשר לעתירת פורום קהלת, קבע בית המשפט אין מקום להתערב בהחלטת ראש הממשלה ושר החינוך שהתקבלה בהתאם להמלצות הדרג המקצועי והזהיר מפני מה שעשוי להיראות כעירוב שיקולים פוליטיים ומכלילים בהחלטות הנוגעות להענקת פרסים בתחומי תרבות ואמנות, בציינו כי אין להתיר עירוב כזה במדינה דמוקרטית בה חופש הביטוי בכלל וחופש הביטוי האומנותי בפרט הוא מעקרונות היסוד של השיטה.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/15/110/013/v04/15013110.v04.htm>

בג"ץ 1004/15 התנועה למשילת ודמוקרטיה נ' השר לביטחון פנים (1.4.2015) – (נאור,

דנציגר, טולברג) - בפסק הדין נדונה עתירה למינוי מפכ"ל חדש או ממלא מקום במקום זה שעתיד לסיים את כהונתו – הליך שהוקפא בשל תקופת הבחירות. נקבע כי נקודת המוצא היא שככלל יש להימנע במהלך תקופת בחירות מאיזש תפקידים ציבוריים. יחד עם זאת, אין איסור מוחלט על קיום מינויים, אף של בכירים, בתקופת בחירות. השאלה היא שאלה של שיקול דעת ואיזון. קיימים מקרים בהם ההחלטה שלא למנות אדם למשרה בתקופת בחירות באופן שהמשרה תיוותר בלתי מאוישת, במיוחד כשמדובר במשרה שלנושאה תפקידים סטטוטוריים, תהיה בלתי סבירה. במקרים כאלה הפתרון הסביר בתקופת בחירות יכול להיות מינוי ממלא מקום או הארכת כהונתו של מי שמכהן במשרה באותה עת. הותרת משרת המפכ"ל בלתי מאוישת לאחר פקיעת כהונתו המפכ"ל הנוכחי היא בלתי סבירה. מכאן שבפני השר והממשלה עומדות כמה חלופות: לקדם כבר עתה את הליכי המינוי של מפכ"ל חדש כדרישת העותרת; להאריך במידת הצורך את כהונת המפכ"ל הנוכחי אם תינתן הסכמתו לכך; למנות ממלא מקום ככל שהממשלה החדשה שתוקם לא תספיק להידרש

לשאלת המינוי בטרם תפקע כהונתו. לעת הזאת לא החליטו המשיבים אם כהונת המפכ"ל תוארך או שימונה מפכ"ל באופן זמני. מכל מקום, המשרה תהיה מאוישת, כמתחייב מהפסיקה. לאור האמור אין מקום להתערבות בג"ץ בדרך של כפיית מינוי קבע במועד זה.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/15/040/010/c07/15010040.c07.htm>

בג"ץ 6410/14 התנועה למען איכות השלטון נ' פרקליט המדינה (4.2.2015) – (נאור, רובינשטיין, שהם)–

בפסק דין זה נדונה עתירה לביטול הסכם שערכה המדינה עם הרב יאשיהו פינטו, חלף הגשת כתב אישום נגדו בגין מתן שוחד לקציני משטרה בכירים, וביניהם תת-ניצב אפרים ברכה. כן נדונה בפסק הדין עתירה נוספת נגד ההחלטה שלא להגיש כתב אישום נגד תת-ניצב ברכה. שתי העתירות נידונו במאוחד ונדחו בפסק-דין שניתן מפי השופט שהם. בנוגע לעתירה בעניינו של הרב פינטו, נקבע כי אין מקום להתערב בהחלטת היועץ המשפטי לממשלה, שכן חרף קשיים מסויימים בהסכם שנכרת עם הרב פינטו, אין מדובר בחוסר סבירות קיצוני. אשר להחלטה שלא להגיש כתב אישום נגד תת-ניצב ברכה, קבע בית המשפט כי לא נגרמה סטייה מהותית ממתחם שיקול הדעת הסביר של היועץ המשפטי לממשלה.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/100/064/i15/14064100.i15.htm>

בג"ץ 5931/06 חסין נ' כהן (15.4.2015) – (גרונים, נאור, רובינשטיין, ג'ובראן, חיות, מלצר, דנציגר)–

הרכב מורחב של שבעה שופטי בית המשפט העליון דן בשאלה אם נכסים במזרח ירושלים שבעלי הזכויות בהם הינם תושבי אזור יהודה ושומרון מהווים נכסים "נפקדים" כמובנם בחוק נכסי נפקדים. בפסק הדין שניתן מפי הנשיא (בדימ') גרונים הוצג ההסדר מרחיק הלכת הקבוע בחוק נכסי נפקדים, שבמרכזו הפקעה של הזכויות בנכסים נפקדים מידי בעליהם והקנייתן לאפוטרופוס לנכסי נפקדים. בית המשפט תיאר את הנסיבות המיוחדות שהובילו לחקיקת החוק, עם הקמת מדינת ישראל. בית המשפט עמד על הבעייתיות הרבה הכרוכה בחוק ועל כך שהוא עלול ללכוד ברשתו עוד ועוד אוכלוסיות ולהוביל לתוצאות קשות שאינן מתיישבות עם השכל הישר. לדברי בית המשפט, נוכח הפגיעה הכרוכה בזכויות הנפקדים, בהחלט ייתכן כי לפחות חלק מההסדרים שבחוק, אילו היו נחקקים היום, לא היו עומדים במבחנים החוקתיים. אולם, נוכח ההוראות הברורות של החוק, כוונת המחוקק והפסיקה של בית המשפט העליון בעבר, נקבע כי אין מנוס מן המסקנה כי חוק נכסי נפקדים אכן חל על נכסים במזרח ירושלים שתושבי איו"ש הם בעליהם, הנהנים מהם או המחזיקים בהם. לצד זאת, סבר בית המשפט כי הקשיים הניכרים הקיימים בהוראות החוק הינם בעלי משמעות במישור של הפעלת הסמכויות לפיו ביחס לנכסים האמורים. בהתאם, נקבע כי על הרשויות המוסמכות להימנע, ככלל, מלעשות שימוש בסמכויות מכוחו של החוק לגבי נכסים במזרח ירושלים שבעלי הזכויות בהם הינם תושבי איו"ש. בה בעת, לא נמצא מקום למנוע לחלוטין כל אפשרות שהיא להפעיל את החוק לגבי נכסים אלה. כמו כן, הפעלתו של החוק תעשה, אם בכלל, רק לאחר שמוצו אפשרויות הפעולה לפי חוקים אחרים, למשל, הפקעה רגילה. עם זאת, ייתכנו מקרים, אף אם נדירים שבנדירים, שבהם עשויה להיות הצדקה לנקוט צעדים לפי חוק נכסי נפקדים לגבי נכסים במזרח ירושלים של תושבי איו"ש. במקרים אלה ביצוע פעולה כלשהי לפי החוק יחייב קבלת אישור מוקדם מהיועץ המשפטי לממשלה עצמו וכן החלטה של הממשלה או של ועדת שרים מטעמה. בכך, אימץ בית המשפט את המדיניות המגבילה שנטלה על עצמה הרשות המבצעת לאורך השנים, בהנחיית היועצים המשפטיים לממשלה. זאת, תוך החמרה מסוימת, בדמות תוספת

הדרישה של מיצוי אפשרויות פעולה לפי חוקים אחרים וכן הדרישה הנוגעת לקבלת אישור הממשלה. עוד קבע בית המשפט כי פסק הדין, ובמיוחד הקביעה בדבר ההגבלות המתחייבות בעת הפעלת הסמכויות מכוחו של החוק לגבי הנכסים הנדונים, יחול באופן פרוספקטיבי, היינו לגבי העתיד בלבד.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/06/310/059/s48/06059310.s48.htm>

בג"ץ 1217/15 מ.ד. יהונתן נ' שר הביטחון (23.6.2015) – (נאור, רובינשטיין, חיות) -

בפסק הדין נדחתה עתירה נגד הריסת שני מבנים באזור המערבי של היישוב בית אל. העותרת טענה כי מכיוון שחלה התקדמות משמעותית בהליכי התכנון של המבנים, יש לעכב את הריסתם עד לסיומם. בית המשפט קבע כי הסעד המבוקש בעתירה זו הוא למעשה שינוי פסק הדין בבג"ץ 9669/10, וכי טענות העותרת אינן מצדיקות לפתוח מחדש את הדיון בנושא זה.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/15/170/012/c05/15012170.c05.htm>

בג"ץ 2902/11 העמותה לילדים בסיכון נ' משרד הבריאות (4.9.2015) – (נאור, מלצר,

שהט): בפסק דין זה שנכתב על-ידי השופט ח' מלצר נקבע כי התעריף השעתי, על פיו מחושב התקציב החודשי שמשלם משרד הבריאות לעמותות המספקות "טיפול בריאותי מקדם" לילדים בגיל הרך הנמצאים בתוך הספקטרום האוטיסטי – יעודכן, החל משנת 2016 ואילך על פי מדד יוקר הבריאות, שיתפרסם מעת לעת. בחוות דעתו עמד השופט ח' מלצר על כך שחרף קיומם של הבדלים מסוימים בדרך מתן השירות במסגרת קופות החולים לדרך מתן השירות במסגרת העותרות – עדיין השירות שצריך להינתן בכל אחת מן המסגרות לילדים הזכאים לכך על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי – צריך להיות זהה באיכותו ובטיבו ולעמוד בעקרונות היסוד של חוק ביטוח בריאות ממלכתי, חוק מעונות יום שיקומיים, וחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות. בתוך-כך, הזכות לשוויון של אנשים עם מוגבלות – מטילה על רשויות המדינה, ומשרד הבריאות בכלל זה, חובה לנקוט גם בצעדים אקטיביים (ולא רק פסיביים) כדי לממש את הזכות האמורה, על מנת לאפשר את שילובם של אנשים עם מוגבלויות בחברה, גם אם הדבר כרוך בעלות כספית ואפילו ניכרת, לא כל שכן בהינתן שזכויות אלו לקבלת מימון ממחישות את הזכות החוקתית לבריאות ולו במתכונת מינימלית המטילה על המדינה חובה משולשת: החובה להגן והחובה להגשים. אלא שמעצם העובדה שקופות החולים מתוקצבות, בפועל, על פי תעריף גבוה יותר – מתאפשר להן לשלם שכר גבוה יותר לגורמים המטפלים המועסקים בשירותיהן, עניין שמטבעם של דברים מוביל להענקת טיפול איכותי יותר, אם לא בפועל – אז בכוח. התוצאה המתקבלת, בסופו של יום, הינה של אפליה והיעדר שוויון, במקום שבו הוא נחוץ אולי יותר מכל. מצב זה טעון שינוי ותיקון. משכך, נדרשת השוואה מאוזנת ומידתית של התעריפים, אשר הדרך להשיגה בנסיבות היא בחיוב משרד הבריאות לעדכן את התעריף השעתי כך שתעריף בסיסי זה יעמוד על סך של 60 ש"ח נכון לשנת 2002, בהצמדה למדד יוקר הבריאות משנת 2002 ועד היום, או על 60% מהשיעור הרלבנטי המקביל בתעריפון המשמש לשם תמחור שירותים דומים, המסופקים על-ידי קופות החולים למבוטחיהן, הכל לפי הגבוה יותר.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/11/020/029/k14/11029020.k14.htm>

בג"ץ 4790/14 יהדות התורה – אגודת ישראל – דגל התורה נ' השר לשירותי דת

(19.10.2014) – (דנציגר, פוגלמן, שהם) פסק הדין עסק בשאלה אם הסמכות ליטול חלק ישיר בהליך הבחירה של רב עיר באמצעות מינוי חברים לאסיפה הבוחרת על פי אמות מידה שנקבעו נכללת בגדרי סמכותו של השר לשירותי דת להתקין תקנות לביצועו של חוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב], התשל"א-1971 (להלן: החוק) בדבר "בחירות של רבני עיר"; ואם נפלו פגמים בהפעלת הסמכות האמורה ובשיקול הדעת במסגרתה. בית המשפט, מפי השופט ע' פוגלמן, נדרש לפרשנות סעיף 15(א)(2) לחוק – הוא דבר החקיקה המסמיך את השר להתקין את תקנות שירותי הדת היהודיים (בחירות רבני עיר), התשס"ז-2007 – וזאת בכדי לקבוע את גדרי ההסמכה ואת היקף השתרעותה של הסמכות המינהלית, תוך עמידה על המתח שבין השלטון המרכזי לבין השלטון המקומי. נקבע כי הן במישור התכליתי האובייקטיבי, הן במישור התכליתי הסובייקטיבי מעניק החוק לשר סמכות ליטול חלק בהליך הבחירה של רבני העיר, אך מדובר בנטיית חלק מוגבלת בלבד. הדבר נלמד – בין השאר – מהתניית מינוי חברי האסיפה הבוחרת בהסכמת ראש הרשות המקומית. נמצא כי במובן זה התקנות אינן סוטות מעקרון האוטונומיה של הרשות המקומית; וכי התיקון לתקנות נערך בסמכות. אשר למישור שיקול הדעת נקבע כי לא הונחה על ידי העותרים תשתית עובדתית מוצקה דיה כדי להראות שבהתקנת התקנות נפלו שיקולים זרים, בשים לב לנטל הכבד שבהוכחת טענות בדבר דופי שנפל בפעולת רשות מינהלית; וכי תוצאת האיזון שערך השר בין השיקולים השונים בעת שהתקין את התקנות לא מצויה מחוץ לגדרי מתחם הסבירות במידה המצדיקה את התערבות בית המשפט.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/900/047/m10/14047900.m10.htm>

ע"ם 2978/13 מי הגליל – תאגיד והביוב האזורי בע"מ נ' יוסף אחמד יונס (23.7.2015)

– **(רובינשטיין, מלצר, הנדל)** – השאלה המרכזית שעמדה בפני בית המשפט היא האם תובע ייצוגי מחויב להקדים פניה לרשות מנהלית, אם בכוונתו להגיש נגדה תובענה ייצוגית. נקבע על-ידי המשנה לנשיאה רובינשטיין ובהסכמת השופטים מלצר והנדל, כי ככלל יש להקדים פניה לרשות מנהלית בנסיבות אלה, ואילו היעדר פניה תילקח בחשבון בעת פסיקת גמול ושכר טרחה, אלא במקרים חריגים. עוד נקבע, כי במקרים בהם נדחתה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נוכח חדילת הרשות מן הגביה הבלתי חוקית הנטענת, רשאי בית המשפט לפסוק גמול ושכר טרחה לפי "שיטת האחוזים", היינו לגזור את הסכומים הללו מהסעד שנפסק לטובת הקבוצה. כן נקבע על-ידי המשנה לנשיאה רובינשטיין ובהסכמת השופט מלצר, ובניגוד לעמדתו של השופט הנדל, כי אם חדלה הרשות מהגביה הבלתי חוקית בעקבות ההודעה המוקדמת, רשאי התובע הייצוגי לפנות לבית המשפט לעניינים מנהליים ולבקש פסיקת הוצאות ושכר טרחה בעבור ההשקעה אשר הייתה כרוכה בפנייתו אל הרשות

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/780/029/t12/13029780.t12.htm>

ע"ם 3604/13 מנהל רשות המסים נ' אייזינגר (10.5.2015) – (דנציגר, סולברג, מזוז) בפסק

דין זה נפרשה יריעה רחבה בנוגע לעקרון אי-הסופיות של החלטות מינהליות-שלטוניות שעניינו בסמכותה של רשות מינהלית לעיין מחדש בהחלטותיה ולשנותן. בפסק הדין שניתן מפי השופט מזוז, בהסכמת השופטים דנציגר וסולברג, נדונה שאלת היקף סמכותו ושיקול דעתו של מנהל רשות

המסים לפי סעיף 147 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] לעיין מחדש ולשנות שומה שנעשתה לנישום בתוך תקופה מוגבלת שנקבעה בסעיף. בית המשפט העליון פסק, כי הפעלת סמכות המנהל לפי סעיף 147 לפקודה במקרה הנדון, שעסק בשומה שנערכה בהסכמה, נעשתה כדין. השופט מזוז, שאליו הצטרף בענין זה השופט סולברג, קבע כי הסמכות של מנהל רשות המסים הקבועה בסעיף 147 לפקודה היא מקרה פרטי של עקרון אי-הסופיות, וכי בנוסף היא משמשת מנגנון פיקוח ובקרה של המנהל על המערך הפקידותי-מקצועי הכפוף לו. לדידו של השופט מזוז, תכליות אלה של סעיף 147 לפקודה משליכות על היקף שיקול דעתו של מנהל רשות המסים בגדרי הסמכות הנתונה לו, וככלל, גם כשמדובר בשומה שנערכה בהסכמה, כך שאינטרס ההסתמכות של הפרט הוא רב יותר, אין מקום לקטגוריזציה נוקשה של עילות ונסיבות שיצדיקו עיון מחדש בהחלטה, ויש לערוך בכל מקרה ומקרה איזון קונקרטי בין האינטרסים הציבוריים שבגינם מבקשת הרשות לשנות את החלטתה מחד גיסא, לבין האינטרסים והציפיות הלגיטימיות שצמחו לפרט על יסוד ההחלטה מאידך גיסא. בנסיבות המקרה סבר השופט מזוז כי הפעלת סמכותו של מנהל רשות המסים מגשימה את מרבית התכליות שמונחות ביסוד סעיף 147 לפקודה, ביניהן הבטחת תקינות מינהלית, מניעת תקלות וטעויות, אחידות בהפעלת הסמכויות שלפי הפקודה, קיום עקרון השוויון וגביית מס אמת, ומכאן שהיא מתחייבת. על גישתו העקרונית של השופט מזוז, אליה הצטרף כאמור השופט סולברג, חלק השופט דנציגר, ובהמשך לגישתו אשר הובעה בעבר בדעת מיעוט בהליך אחר (ע"א 7726/10) קבע כי ככלל יש מקום להבחין בין מקרה שבו שומה שנערכה בהסכמה התבססה על טעות שהנישום ידע עליה או היה עליו לדעת עליה, לבין מקרה שבו טעותו של פקיד השומה אינה תוצאה של טעות בכוח או בפועל של הנישום. לדעת השופט דנציגר, בסוג המקרים האחרון, בניגוד לראשון, הפעלת הסמכות לפי סעיף 147 תעשה במקרים חריגים שבחריגים, ויוטל על הרשות נטל כבד להראות כי שיקולים ציבוריים ושיקולי צדק מטילים את הכף לטובת שינוי השומה. עם זאת, במקרה הספציפי שנדון, הצטרף השופט דנציגר למסקנת השופטים מזוז וסולברג, שכן סבר כי גם לפי גישתו העקרונית יש הצדקה להפעלת הסמכות בנסיבות הענין, וזאת משום שהנישום במקרה הספציפי ידע על הטעות שעמדה ביסוד השומה שבהסכם.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/040/036/b10/13036040.b10.htm>

רע"א 2453/13 עמך נ' עיריית חדרה (14.4.2015) – (גרונט, דנציגר, סולברג) – השאלה
העיקרית שעמדה להכרעת בית המשפט הייתה האם הרשויות המקומיות מוסמכות לעגל כלפי מעלה או כלפי מטה שארית (חלק ממטר רבוע) שמתקבלת במדידת שטח של נכס, לצורך חישוב השטח החייב בארנונה. נבהיר העניין בדוגמה: נניח ששטחה של דירה הוא 72.5 מטר רבוע. האם החיוב בארנונה יהיה לפי 73 מ"ר, לפי 72 מ"ר, או אולי לפי השטח המדויק, היינו, 72.5 מ"ר? סוגייה זו התעוררה בהליכים רבים נוספים שבהם הוגשו בקשות לאישור תובענות ייצוגיות נגד רשויות מקומיות, שחלקם תלויים ועומדים בבתי המשפט לעניינים מינהליים. להכרעה בה נודעות, איפוא, השלכות רחב משמעותיות. מטעם זה, התייצב אף היועץ המשפטי לממשלה בהליך. בית המשפט העליון, מפי הנשיא (בדימ') א' גרוניס ובהסכמת השופטים י' דנציגר ונ' סולברג, קבע כי הרשויות המקומיות אינן מוסמכות לעגל שטחי נכסים בתחומן לצורך קביעת החיוב בארנונה שיושת עליהם, וכי עליהן לחייב לפי נתון השטח המדויק שהתקבל במדידת הנכס. כלומר, בדוגמה שהבאנו, יש לחשב את הארנונה לפי 72.5 מ"ר. בית המשפט ביסס מסקנה זו על ניתוח של תכליתם של "דיני ההקפאה" בתחום הארנונה, וכן על תכליות "מס האמת" והיעילות כתכליות כלליות של דיני המס.

בית המשפט נדרש אף לשאלת תחולתה בזמן של ההלכה שלפיה על הרשויות המקומיות לחייב לפי נתון השטח המדויק.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/530/024/s18/13024530.s18.htm>

בג"ץ 1893/11 הארגון הארצי של מפעלי השמירה והאבטחה בישראל נ' בית הדין הארצי

לעבודה (30.8.2015) – (מלצר, זילברטל, ברק-ארז): פסק הדין עסק בשאלה העקרונית של היקף האפשרות להגיש תובענה ייצוגית בגין פגיעה בזכויות עובדים. באופן יותר ספציפי, הוא נדרש לשאלה האם יש לפרש את חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (וליתר דיוק את סעיף 10(א)(3) לתוספת השניה לו) באופן שמונע הגשת תובענה ייצוגית בגין הפרה של זכויות עובדים במקום עבודה מאורגן. חוק תובענות ייצוגיות מונע הגשת תובענה כזו במקום עבודה שבו חל על העובדים הסכם קיבוצי "המסדיר" את זכויותיהם, וזאת על מנת לשמור על יחסי העבודה הקיבוציים וכוחו של ארגון העובדים לייצג את העובדים מול המעסיק. בית המשפט העליון קבע (בפסק דינה של השופטת ברק-ארז, בהסכמת השופטים מלצר וזילברטל) כי במישור העקרוני אין לומר שקיים הסכם קיבוצי "המסדיר" את זכויות העובדים באותם מצבים שבהם ארגון העובדים נמנע מלטפל בפועל במקרים שבהם הופרו זכויות העובדים. בית המשפט העליון אישר בכך את הגישה העקרונית של בתי הדין לעבודה שאפשרו להגיש תובענות ייצוגיות במצב דברים זה, תוך הבהרת התנאים והסייגים לכך, ובכלל זה החובה להקדים ולפנות לארגון העובדים בבקשה לאכוף את זכויות העובדים. בעניין זה סברה השופטת ברק-ארז כי די בפנייה לאכיפת הזכויות מבלי להתריע כי זוהי פנייה הנעשית לפני הגשת תובענה ייצוגית, בעוד השופט מלצר סבר כי הפנייה חייבת להתריע על האפשרות של הגשת תובענה ייצוגית באופן פורמאלי. השופט זילברטל נטה בסוגיה זו לעמדתו של השופט מלצר, אך הבהיר שניתן יהיה לשוב ולשקול בעתיד עמדה זו בהתאם לניסיון שיצטבר.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/11/930/018/a46/11018930.a46.htm>

דנ"פ 404/13 פלוני נ' מדינת ישראל (15.4.2015) – (גרונים, נאור, רובינשטיין, ג'ובראן,

חיות, מלצר, הנדל) – בפסק-הדין נדונו שאלות תקדימיות הנוגעות לקשר הסיבתי המשפטי בעבירות תוצאה בכלל ובעבירת ההריגה בפרט. הדיון נסוב סביב מירוץ מכוניות מחתרתי. במהלכו של המירוץ, ומבלי שנוצר כל מגע בין המכוניות המתחרות, איבד אחד המתחרים את השליטה במכוניתו. המכונית סטתה מהכביש, פגעה בעמוד תאורה והוטחה בקיר אבנים. בתאונה קיפחו את חייהם נהג הרכב, ונוסע נוסף שישב לצידו. בשל אירועים אלה הואשם העותר בעבירות שונות ובהן עבירת הריגה. בית המשפט המחוזי זיכה את העותר מעבירת הריגה ואולם בערעור בבית המשפט העליון התהפכה תוצאה זו והעותר הורשע בהריגה. בדיון הנוסף הוחלט בדעת רוב שניתנה מפי הנשיא (בדימ') גרונים ובניגוד לדעתו החולקת של המשנה לנשיאה א' רובינשטיין, כי לא התקיים הקשר הסיבתי המשפטי בעניינו של העותר, ועל כן בוטלה הרשעתו של העותר בעבירה של הריגה. תחת זאת, נקבע כי יש להרשיעו בעבירה של סיכון חיי אנשים במזיד בנתיב תחבורה. לעניין העונש נקבע, כי יש להחזיר על כנו את העונש שפסק בית המשפט המחוזי.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/040/004/s20/13004040.s20.htm>

ע"פ 5695/14 אלקאדר נ' מדינת ישראל (2.9.2015) – (חיות, זילברטל, ברוך) –

זה נדרש בית המשפט העליון לראשונה לשאלה כיצד יש לקבוע את הפיצוי שישולם מקופת המדינה

לאדם שהורשע בפלילים, נשא בעונשו (או בחלק ממנו), ורק במשפט חוזר הוא זוכה או שהרשעתו בוטלה (להלן: מורשע שזוכה). השופטת ע' ברון עמדה על המאפיינים הייחודיים של הנזק שנגרם למורשע שזוכה, שלפגיעה הקשה בחירותו מתווספים הסבל והמצוקה הנפשיים הכרוכים בידיעה שההליך נגדו הסתיים בתוצאה שגויה. התקווה כי בסופו של יום הצדק ייצא לאור כמעט שנגזזה עבורו. לאחר שמיצה את הליכי הערעור, כל שנותר למורשע שזוכה הוא לעתור למשפט חוזר – בקשה שלא בנקל תתקבל, ואפילו אם תתקבל, הליכי המשפט עלולים להתמשך זמן רב – כאשר ייתכן שכל אותה עת הלה מרצה עונש לא לו; ויותר מכך – נושא עימו את אות קין של מי שהורשע בפלילים. בשל מאפיינים ייחודיים אלה הקנה המחוקק לבית המשפט, בסעיף 31(ג) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, שיקול דעת רחב ביותר בקביעת הפיצוי והסעד ההולמים את הנזק והפגיעה שנגרמו למורשע שזוכה. זאת, בשונה משיקול הדעת המוגבל באופן יחסי בקביעת פיצוי לאדם שהואשם בפלילים אך נמצא זכאי בדין, בערכאה הדיונית או בערכאת הערעור – על פי סעיף 80 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, ותקנות סדר הדין (פיצויים בשל מעצר או מאסר), התשמ"ב-1982, שהותקנו מכוחו. השופטת ע' ברון (בהסכמת השופטת א' חיות והשופט צ' זילברטל) קבעה כי הפיצוי הנפסק למורשע שזוכה מכוח סעיף 31(ג) לחוק בתי המשפט אינו מותנה בתנאים הקבועים בסעיף 80 לחוק העונשין ואינו מוגבל לראשי הנזק המנויים בו, וממילא גם אין להחיל עליו את תקרות הפיצוי שבתקנות הפיצויים. בפסק הדין הובהר כי ביסוד הפיצוי המשולם מקופת המדינה למורשע שזוכה, מגולמת הכרה באחריותה של המדינה לכשל שייתכן כי נפל בפועלו של המנגנון הפלילי ושהביא להרשעתו של מי שצריך היה להימצא זכאי. חיוב המדינה בפיצוי הוא בגין כל נזק ישיר שנגרם למורשע שזוכה בשל אותו כשל, היינו בשל האישום וההרשעה.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/950/056/g07/14056950.g07.pdf>

רע"פ 3677/13 אלהרוש נ' מדינת ישראל (8.12.2014) – (ג'ובראן, חיות, עמית) – השאלה

שהתעוררה בפסק דין תקדימי זה הייתה מהו מתחם העונש ההולם בעניינו של מי שנכנס למדינת ישראל שלא כדין לצרכי פרנסה, עברו נקי והוא לא הואשם בעבירות נלוות לעבירת השהייה הבלתי חוקית. בית המשפט העליון מפי השופט ס' ג'ובראן בפסק כי כאשר נעברת לראשונה עבירה של שהייה בלתי חוקית לצרכי פרנסה, בהיעדר עבירות נלוות לה, יש לקבוע מתחם עונש הולם אחיד, לנוכח הדמיון בנסיבות הקשורות בביצוע העבירה במקרים השונים. מתחם זה יכלול עונש מאסר שנע בין מאסר על תנאי לבין מאסר בפועל למשך חמישה חודשים, אשר יכלול הן את תקופת התנאי והן את תקופת המאסר בפועל. מתחם עונש הולם לקנס ינוע בטווח שבין 0 ש"ח לבין 2,000 ש"ח. אם לנאשם יש עבר פלילי, ובכלל זה עבירות שב"ח, ניתן להתחשב בכך במסגרת גזירת העונש "בתוך המתחם". זאת משום שעבר פלילי הוא נסיבה שאינה קשורה בביצוע העבירה, שחלה הוראת סעיף 40א(11) לחוק העונשין, ומאפשרת התחשבות בה בעת גזירת העונש בתוך המתחם. אשר לקביעת העונש בתוך מתחם העונש ההולם, בית המשפט קבע כי אין לגזור עונש אחיד טיפוסי לעבירת השב"ח לצרכי פרנסה העומד על חודש מאסר בפועל או בכלל, ועמד על השיקולים המנחים בקביעת העונש בתוך המתחם. בהתאם להלכה שנקבעה, הופחת עונשם של המערערים לעונש של מאסר על תנאי שנע בין חודש לשלושה חודשים.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/770/036/h11/13036770.h11.htm>

ע"פ 6026/11 טמטאווי נ' מדינת ישראל (24.8.2015) – (רובינשטיין, פוגלמן, ברק-ארז):

פסק הדין בחן לראשונה את פרשנותו של הסעיף בחוק העונשין, התשל"ז-1977 המאפשר

להרשיע ברצח מי שגרם למותו של אדם במטרה להימלט מעונש לאחר שביצע עבירה אחרת (סעיף 300(א)(4)). השאלה התעוררה בעניינו של נהג שנסע כשברכבו סחורה גנובה, לא עצר לפי הוראות שוטר ופגע בו (מבלי שהתכוון לגרום למותו). בית המשפט קבע (בפסק דין של השופטת ברק-ארז, ובהסכמתם של המשנה לנשיאה רובינשטיין והשופט פוגלמן) כי יש מקום לפרשנות מצמצמת של סעיף 300(א)(4) אשר תוביל להרשעה ברצח גם מי שביצע עבירות המתה בנסיבות הרחוקות מאד מן המצב ה"גרעיני" של רצח בהתאם לתפיסה החברתית והמוסרית שלו. פסק הדין נדרש, בין השאר, להיסטוריה החקיקתית של הסעיף, למשפט השוואתי (כדוגמת החקיקה בנושא של felony murder rule בארצות הברית) ולשיקולים חוקתיים באשר להטלת אחריות פלילית בגין רצח והסטיגמה הכרוכה בכך. בהתאם, נקבע כי על מנת שניתן יהיה להרשיע אדם ברצח בגין גרימת מוות אגב בריחה מעבירה אחרת נדרש שהיסוד הנפשי של הנאשם יהיה לפחות בדרגה של אדישות לגרם התוצאה הקטלנית (להבדיל מקלות דעת גרידא), וזאת על מנת למנוע מצב בו יורשע ברצח אדם אשר לא רק שלא כיוון למותו של קורבנו, אלא אף שאף למנוע מוות זה. יצוין כי המדינה הסכימה למעשה להגבלה פרשנית זו. בנוסף לכך, נקבע כי "עבירת המקור" שהבריחה נסבה עליה צריכה להיות עבירה חמורה, ולא כל עבירה. השופטת ברק-ארז קבעה כי זו צריכה להיות עבירת פשע הכרוכה באלימות או בסיכון אינהרנטי לחיי אדם. המשנה לנשיאה רובינשטיין סבר כי סעיף 300(א)(4) עשוי חול גם על עבירות חמורות נוספות, כדוגמת סחר בסמים. השופט פוגלמן הותיר בצריך עיון את האפשרות שעבירת המקור תהיה גם עבירה חמורה אחרת שאינה כרוכה באלימות נגד הגוף.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/11/260/060/a16/11060260.a16.htm>

ע"פ 4910/13 ג'אבר נ' מדינת ישראל (29.10.2014) – (דנציגר, פוגלמן, ברק-ארז): פסק

הדין, שבו נדונה שאלת עונשו של ה"אנס מגן העיר" נדרש לשאלה התקדימית של פרשנות המונח "אירוע" לצורך קביעת מתחם הענישה כפי שמורה תיקון 113 לחוק העונשין. כל חברי ההרכב (השופטים דנציגר, פוגלמן וברק-ארז) הסכימו שהמונח "אירוע" רחב מהמונח "מעשה" (במובנו של מונח זה בסעיף 186 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982), ובהתאם לכך "אירוע אחד" יכול לכלול מספר מעשים. השופטת ברק-ארז קבעה, בהסכמת השופט פוגלמן, כי את תחומיו של ה"אירוע" יש לקבוע בהתאם למבחן חדש – מבחן "הקשר ההדוק", לפיו עבירות שיש ביניהן קשר הדוק ייחשבו לאירוע אחד. ברגיל קשר כזה בין עבירות ימצא כאשר תהיה ביניהן סמיכות זמנים או כאשר הן תהיינה חלק מאותה תוכנית עבריינית אף כאשר הן בוצעו לאורך תקופת זמן שאינה קצרה (אך מבלי שפרמטרים אלה ימצו את מבחני העזר האפשריים לבחינת עוצמתו של הקשר בין העבירות). לעומת זאת, השופט דנציגר סבר שיש להתבסס בהקשר זה בעיקר על מבחני העזר שבהם עשתה הפסיקה שימוש בעבר לצורך הגדרת המונח "מעשה".

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/100/049/w07/13049100.w07.htm>

ע"פ 5767/14 פלוני נ' מדינת ישראל (16.6.2015) – (ג'ובראן, דנציגר, שהם) - ערעור כנגד

הרשעת המערער בעבירה של ניסיון לרצח תוך שלילת הפטור עקב חרטה הקבוע בסעיף 28 לחוק העונשין. הדיון נסב אודות השאלה האם יש לפטור את המערער מאחריות פלילית על ניסיון ההמתה של בתו לנוכח חרטתו ומעשיו לאחר מעשה החניקה. בפסק הדין שניתן מפי השופט ס' ג'ובראן נהפכה הלכה קודמת ונקבע כי את התנאי "מתוך חרטה", הנדרש להתקיימות הפטור עקב חרטה לפי סעיף 28 לחוק העונשין, יש לפרש כך שהחרטה הנדרשת היא חזרה מלאה מכוונה להשלים את

העבירה, ולא דווקא חרטה מוסרית-רגשית; עוד נקבע, כי על מנת לעמוד בתנאי היסוד הנפשי של פטור עקב חרטה, על העושה לחזור חזרה מלאה מכוונתו להשלים את העבירה, מיזמתו וללא השפעה של גורמים חיצוניים; על מנת לעמוד בתנאי היסוד העובדתי, נקבע כי על העושה לחדול מהשלמת המעשה (כל עוד לא הושלם) או לנקוט צעדים מהותיים אשר מסוגלים בדרך כלל למנוע את התוצאות שבהן מותנית השלמת העבירה. בדעת הרוב (השופטים ג'ובראן ודנציגר) נקבע כי הפטור אינו עומד למערער בשל אי-עמידתו בתנאי של חזרה מהשלמת העבירה "מחפץ נפשו בלבד", שכן הסיבה בגינה הפסיק את מעשה החניקה הייתה גורם חיצוני – סברתו כי בתו מתה. השופט שהם, בדעת מיעוט, סבר כי הפטור אינו עומד למערער שכן לדעתו מעשה ניסיון ההמתה כבר הושלם.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/670/057/h05/14057670.h05.htm>

ע"פ 5459/09 אדריאן שוורץ נ' מדינת ישראל (20.7.2015) – (ג'ובראן, עמית, סולברג)-

בפסק דין זה דחה השופט עמית (בהסכמת השופט ג'ובראן והשופט סולברג) ערעור על הרשעתו במשפט חוזר של אדריאן שוורץ, באונס שביצע המערער בקטינה בת עשר וחצי בשנת 1991. הדין המרכזי בפסק הדין התמקד בסוגיית בדיקות הדנ"א מזירת האונס ובשאלה אם יש בממצאיהן כדי להעמיד ספק סביר למול התשתית הראייתית אשר הובילה להרשעתו של המערער – ונקבע כי התשובה על כך הינה שלילית. פסק הדין מניח סקירת יסוד רחבה לגבי אופן השימוש בראיית הדנ"א במשפט, ובכלל זאת: טרמינולוגיה ומונחים מרכזיים; הליכי בדיקת דנ"א בעבר וכיום; הניתוח הסטטיסטי כחלק בלתי נפרד מהליך הבדיקה; ומשמעות תוצאות דנ"א על חפותו או אשמתו של נאשם. במסגרת זו, הוסיף והעיר השופט עמית, כי כוחה של ראיית הדנ"א אינו רק בבדידותה כראיה קונקלוסיבית, אשר מובילה לתוצאה בינארית של הרשעה או זיכוי, וכי אף ראיית דנ"א שאינה מובהקת לחלוטין, יכולה להישקל בשילוב עם סך הראיות כראיה נסיבתית שעוצמתה נגזרת ממשקלה ההסתברותי. השופט עמית עמד על כך שהפסיקה לא שללה את ממצאי בדיקת הדנ"א כראייה לא קונקלוסיבית שניתן לצרפה למכלול הראיות. בעניין השלכות הניתוח ההסתברותי נקבע כי כאשר עסקינן בהצטברות ראיות בלתי תלויות העומדות לחובתו של המערער, אשר ראיית הדנ"א הינה אחת מהן, אזי "יחס הנראות", קרי היחס שבין הסתברות קבלת תוצאה חיובית בבדיקה בהינתן ההנחה שהנאשם ביצע את העבירה, לבין הסתברות קבלת תוצאה זו בהינתן ההנחה ההפוכה, יכול לשמש כראיה נוספת לחובתו של המערער.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/09/590/054/e32/09054590.e32.htm>

רע"פ 5166/14 קרופצקי נ' מדינת ישראל (15.4.2015) – (דנציגר, עמית, שהם)- פלוני

יושב ברכב מונע, כשהוא שיכור כלוט, ושרוי בשינה עמוקה. האם בכך מבצע אותו פלוני עבירה של נהיגה בשכרות? בית המשפט קבע כי המבחן לפרשנות המונח "נהיגה" הוא מבחן השליטה האפקטיבית על אמצעי הפעולה של הרכב. זאת, בין היתר, גם לאור סקירת משפט משווה, בארצות הברית, אנגליה וקנדה. נמצא, כי בבסיסן של עבירות הנהיגה ניצבת תכלית מרכזית בדבר מניעת פגמים שבכושר הנהיגה של הנהג. בעבירות הנהיגה בשכרות, נתון מהותי נוסף המצטרף לפגמים אלו, הינו שיקול דעתו הלקוי של הנהג, בהיותו נוהג בשכרות. במצב דברים זה, עשוי הנהג השיכור לפעול בקלות דעת. שילובם של שיקול דעתו הלקוי של הנהג, וקיומה של שליטה אפקטיבית על אמצעי הפעולה של הרכב, עלול, בנסיבות המתאימות, לגרום לנהג להתחיל בתנועת הרכב, גם אם לא התכוון לכך עת נכנס למצב השכרות. על יסוד מבחן השליטה האפקטיבית, אפוא, מצא בית

במשפט כי יש לדחות את ערעור של המערער במקרה דנא. שכן, הנהג ישב שיכור ברכבו, כשהרכב מונע, וחונה באופן המפריע חלקית לתנועה. משכך, הנהג יכול היה בקלות רבה, ותחת שיקול דעת לקוי, להעביר את רכבו למצב תנועה ובכך היתה מגולמת שליטתו האפקטיבית של הנהג על רכבו.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/660/051/i06/14051660.i06.htm>.

ע"פ 7936/13 לוי נ' מדינת ישראל (16.12.2014) – (נאור, דנציגר, טולברג) – פסק הדין

החמיר את גדריה של עבירת ההפקרה אחרי פגיעה, וכן נדרש לשאלה האם יש להתחשב, לעניין גזר הדין, בהיעדר חוסן נפשי של הנהג-המפקיר להתמודד בזמן אמת עם התוצאות הטרגיות של תאונת הדרכים. השופט סולברג עמד על המגמה למנוע פרצות בגדריה של עבירת ההפקרה, ובכך לעשות למניעת התופעה. הוטעם, כי מלבד התכלית של הצלת חיים, משרתת עבירת ההפקרה תכליות משנה חשובות – מיצוי חקירת האחריות לגרימתה של התאונה, והדאגה לכבוד המת. לפיכך קבע השופט סולברג, כי אין להכיר עוד בסייג לעבירת ההפקרה, אשר נקבע בעבר בפסיקה, מקום בו מתקיימת אצל הנהג ודאות סובייקטיבית בדבר מות הנפגע טרם עזיבת מקום התאונה, וגם אין להסתפק עוד בהרשעה בעבירת הניסיון מקום בו הסתבר לנהג בדיעבד כי הנפגע מת מייד. הערעור על הכרעת הדין נדחה. אשר לערעורים על גזר הדין, השופט סולברג נדרש להסתייגותה של פרופ' מ' גור-אריה מן ה"רטוריקה המוסרנית" ביחס לעבירת ההפקרה, ומהעלאת רף הענישה בגינה מתוך "פאניקה מוסרית". השופט סולברג הדגיש, כי ההיבט המוסרי עומד במלוא תוקפו ביחס לנהג המפקיר, אך יש ליתן לו מינון הולם. אכן, חוסנם הנפשי של בני אדם שונה, וההתמודדות עם זירת התאונה - קשה. הפסיכולוגיה הכירה בסוגי תגובה התנהגותית למצבי לחץ קיצוניים מפתיעים-התעמתות או בריחה מתוך אובדן עשתונות. עם זאת, גם בסיטואציה קשה נדרש הנהג לעמוד בחובה לכבד את ערך חיי-האדם. לצרכי ענישה, ראוי להתחשב בחולשה האנושית האמורה, אך במידה מועטה, על מנת למנוע העמדת-פנים וכן כדי לעודד הושטת עזרה ומניעת בריחה. בעניינו של המערער הימלטותו לא יוחסה רק למצוקה אליה נקלע, אלא גם לרצון למלט עצמו מן הדין. עם זאת, הופחתה תקופת המאסר בפועל והועמדה על 26 חודשים, בשים לב למדיניות הענישה המקובלת, וגם בהתחשב במגמת ההחמרה. מנגד, נקבעה תקופת פסילה בפועל של רשיון הנהיגה. המשנה לנשיא (כתוארה אז) מ' נאור והשופט י' דנציגר הסכימו לחוות הדעת. עם זאת, הסתייגה המשנה לנשיא, בדעת מיעוט, מן העמדה לפיה ראוי להתחשב במידה מועטה "בחולשה האנושית" שהובילה, לפי הנטען, להימלטות.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/360/079/o04/13079360.o04.htm>.

ע"פ 8465/14 כרכי נ' מדינת ישראל (24.8.2015) – (חיות, ברק-אוז, ברון) – שלושת

המערערים הורשעו על פי הודאתם בביצוע בצוותא של שוד בנסיבות מחמירות וערערו על חומרת עונשיהם. הערעור נדחה בהתייחס למבצע העיקרי של העבירה ונתקבל באופן חלקי ביחס לאחרים. ייחודו של המקרה הוא במניע של המערערים למעשיהם, שעל אף שכתב האישום לא ייחס להם עבירת שנאה, אין מחלוקת כי הסיבה שגרמה לאירוע הייתה נטייתו המינית של קורבן העבירה. השופטת ע' ברון עמדה על הצורך בהרתעה ממשית כלפי מי שמבצעים גילויי שנאה המתורגמת לאלימות כלפי קבוצה באוכלוסייה בשל נטייתה המינית. בפסק הדין הובהר כי קבלת האחר והסובלנות לשונה הכרחית לקיומה של חברה דמוקרטית ומתוקנת המגינה בתוקף על כבודו של אדם באשר הוא אדם – על שונותו ועל ייחודיותו. מן הזכות לכבוד האדם, והזכות לאוטונומיה של הפרט המהווה את אחד הביטויים המרכזיים של זכות זו, נגזרת גם החובה להכרה באחרות ובשונות

של נטייה מינית כזו או אחרת. חרף האמור, ועל אף שמדינת ישראל עשתה כבדת דרך ביחסה אל הקהילה הגאה, ועימה גם המשפט הישראלי, אנו עדים פעם אחר פעם לגילויי שנאה המתורגמת לאלימות כלפי חברי הקהילה. במקרה זה, המערערים נהגו באלימות של ממש, נטפלו ופגעו באדם על רקע סברתם כי הוא הומוסקסואל. המדובר בפשע שנבע מתוך שנאה לקבוצה באוכלוסייה, בשל נטייתה המינית. אלה מעשים שאנו כחברה תרבותית ומתקנת אסור לנו להשלים עימם, ולא די במילים אלא יש צורך בהרתעה ממשית, שכן לא ניתן להסכין עם מצב שבו אדם לא יוכל להלך בבטחה בחוצות העיר אך משום הזהות המינית שלו. יש להוקיע התנהגות זו מכל וכל, בהיותה פוגעת בכבודו הבסיסי של האדם בהיותו אדם והיא מהווה סכנה של ממש לחברה דמוקרטית, וזאת מעבר לפגיעה מעצם השוד.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/650/084/g03/14084650.g03.pdf>

רע"פ 8273/13 עיריית תל-אביב נ' חיימוביץ (25.12.2014) – (רובינשטיין, פוגלמן,

סולברג)- בפסק דין זה נדונה תחולתו הרטרואקטיבית של ביטול איסור פלילי לאחר ביצוע המעשה, והפרשנות הראויה לסעיפים 4, 5 ו-6 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: "החוק"). המשיב, תושב תל אביב, החנה את מכוניתו במקום חניה מוסדר, מבלי ששילם אגרת הסדר חניה, שלא באזור מגוריו. באותה עת התיר חוק העזר העירוני לתושבי העיר להחנות את מכוניותיהם במקום חניה מוסדר, ללא תשלום, באזור מגוריהם בלבד. לפיכך הוטל על המשיב קנס בסך 100 ש"ח. כמה שבועות לאחר מכן, ובטרם שולם הקנס, תוקן חוק העזר כך שתושבי תל אביב יהיו רשאים להחנות את מכוניותיהם במקומות חניה מוסדרים, ללא תשלום, בכל רחבי העיר. על רקע זה ביקש המשיב לבטל את הקנס, אך בקשתו סורבה, מן הטעם שאת העבירה ביצע קודם לכניסת התיקון המקל לתוקפו. המשיב נשפט לבקשתו והורשע, אך בערעור שהגיש זוכה מחמת ביטול עבירת החנייה לאחר עשייתה. בית המשפט העליון (מפי השופט נ' סולברג, בהסכמת השופטים רובינשטיין ופוגלמן) העניק רשות הערעור וקיבל את הערעור לגופו. אשר לפרשנות סעיף 4 לחוק, שכותרתו "ביטול העבירה לאחר עשייתה", נקבע כי תנאי לתחולתו של הסעיף והסרת האחריות הפלילית מהמבצע הוא ביטול "האיסור" הגלום בעבירה, דהיינו שינוי מספק בהשקפת המחוקק, לפיה הערך החברתי שעליו בא האיסור להגן אינו נתפש עוד בעיני החברה כערך הראוי להגנה על-ידי המשפט הפלילי. לשם בחינת סוגיה זו הוצעו מספר "כללי אצבע", כגון האם בוטלה העבירה כולה על נגזרותיה, ומאידך האם נחקקה עבירה חדשה בעלת יסודות זהים, או כאשר קיימת ממילא עבירה נוספת, זהה ביסודותיה לזו שפג תוקפה. אשר לסעיף 5 לחוק, שכותרתו "שינוי חיקוק לאחר עשיית העבירה", העוסק בשינוי לקולה של נורמה פלילית, נקבע כי אין צורך להשתכנע כי מדובר בשינוי תפיסתי היורד לשורש הערך החברתי המוגן. עם זאת, הפעלתו מותנית בשינוי "חיקוק", המביא להחלת החיקוק המקל על העושה. משכך, על השינוי לשקף נורמה כללית, אך אין הכרח כי השינוי יופנה כלפי כולי עלמא, וניתן שיתייחס לחלק 'בלתי מסויים' מהציבור. לפיכך, גם אם סעיף 4 אינו חל, ייתכן כי יש מקום להחיל בנסיבות העניין את סעיף 5. המבחן שנקבע להבחין בין שני הסעיפים הוא האם המחוקק ויתר על ההגנה הניתנת באמצעות המשפט הפלילי לערך חברתי מסוים או שמא נמשכת ההגנה על אותו ערך, אך במתכונת אחרת. לפי החלופה הראשונה, מדובר בביטול האיסור שבעבירה במובן סעיף 4 לחוק, ולפי החלופה השנייה מדובר בשינוי עבירה לפי סעיף 5. סעיף 6 לחוק מסייג את הכללים בסעיף 4-5, וקובע כי לא ניתן להחילם על עבירות אשר מעצם טיבן נתונות לשינויים מעת לעת. ביחס לסעיף זה נקבע כי ככלל, נורמות פליליות הנתונות מעצם טיבן לשינויים מזמן לזמן, משקפות הסדרים שנועדו להתמודד עם צרכי השעה, ולפיכך אין בשינויים

משום שינוי תפיסתי המצדיק הקלה באחריות על המבצע. עם זאת, יתכנו מצבים נדירים, שבהם יהא זה מוצדק להקל עם הפרט למפרע אפילו בנוגע לעבירות מסוגים אלו, אם אכן התחולל שינוי תפיסה של ממש ביחס אליהן. בעניין דנן קבע בית המשפט כי השינוי בחוק העזר העירוני אינו מהווה ביטול הנורמה הפלילית, כדרישת סעיף 4 לחוק, אלא את שינויה לקולה, המצדיקה לעצמה זיכוי מכוח סעיף 5 לחוק. עם זאת, בענייננו חל הסייג הקבוע בסעיף 6 לחוק, ובכך יש כדי לאיין את תחולתו הרטרואקטיבית של הדין המקל עם המשיב. אשר על כן, נקבע כי הרשעת המשיב בעבירת החנייה תעמוד בתוקפה ועליו לשלם את הקנס.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/730/082/o07/13082730.o07.htm>

ע"פ 9308/12 עיטא נ' מדינת ישראל (30.7.2015) – (ג'ובראן, מלצר, מזוז) - ערעור כנגד הרשעת המערער, בין היתר, בעבירות רצח וניסיון לרצח, בשל אירוע שהתרחש ב"יום הנכבה". במהלכו, פגע המערער עם משאיתו בשורה ארוכה של כלי רכב, תוך דריסת נוסעיהם, ובהמשך, לאחר עצירתו, תקף עוברי אורח וחבל בהם. בית המשפט העליון מפי השופט ס' גובראן דחה את הערעור, וקבע כי המניע אינו רלבנטי לשם גיבוש יסוד ההחלטה להמית בעבירת הרצח. נפסק כי אין זה משנה אם המערער החליט להמית יהודים דווקא או להמית כל אדם אחר, אלא על ההחלטה להמית להיות כלפי בני אדם. נקבע כי ההצטברות הכוללת של שרשרת המעשים הקטלניים מחזקת את המסקנה כי התקבלה החלטה להמית אדם. עוד נפסק, כי גם אם המערער לא הבחין שהוא פגע באחד מהנפגעים, אין הדבר מעלה או מוריד לגבי החלטתו להמיתו מלכתחילה. זאת ועוד, נקבע כי לא נדרש להוכיח כי המערער הסיט את המשאית דווקא לכיוון המנוח הספציפי אלא ניתן להסתפק בכוונתו הכללית להמית אדם. על כן, נפסק כי שקלול כל הנסיבות מעיד כי גמלה בלבו של המערער החלטה להמית בני אדם, והרשעתו נותרה על כנה.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/12/080/093/h04/12093080.h04.htm>

ע"פ 99/14 מדינת ישראל נ' מליטרון בע"מ (25.12.2014) – (רובינשטיין, פוגלמן, ברק-ארוז) - בפסק-דין זה נדונו שאלות עקרוניות בקשר עם עבירת המניפולציה בדיני ניירות ערך (ניסיון להשפיע על שער של נייר ערך), כאשר בבסיס פעולותיו של הנאשם עמדו כוונות מעורבות: גם כוונה תרמיתית, אך גם כוונה כלכלית לגיטימית. שאלה שנייה שנדונה בפסק הדין הייתה באילו נסיבות יש למצוא חברה אחראית בפלילים בשל עבירות שבוצעו על-ידי נושא משרה בחברה. אשר לשאלה הראשונה, נקבע על-ידי המשנה לנשיאה רובינשטיין ובהסכמת השופטים פוגלמן וברק ארוז, כי ככלל, הכוונה הלגיטימית אינה מרפאת את הכוונה התרמיתית. כך, כיון שכאשר פרט משפיע על השער בדרכי תרמית, ועושה זאת כדי להשפיע על השער בדרכי תרמית, הוא פוגע בתקינות שוק ההון; הוא מעוות את המידע הגלום בו על מנת לייצר רווח מלאכותי, ותוך פגיעה בהגנת המשקיעים. כאשר מתקיימת "כוונה לפגוע" נוצר נזק נוסף, ובעבירת המניפולציה, כשנאשם פועל במטרה להשפיע על השער הוא גורם הן נזק מוחשי כתוצאה משיבוש תמחורו של נייר ערך קונקרטי, והן נזק לערך המוגן שבבסיס עבירת המניפולציה. נזקים אלה נגרמים אף כשישנה כוונה כלכלית לגיטימית הנלווית לכוונה התרמיתית, ואף במקרים בהם אלמלא הכוונה הכלכלית הלגיטימית לא היה מבצע הנאשם את ההשקעה. אשר לשאלה השנייה, בית המשפט פרש את התשתית הנורמטיבית לעניין הרשעת חברה בפלילים מכוח תורת האורגניזם. נקבע על-ידי המשנה לנשיאה רובינשטיין ובהסכמת השופטים פוגלמן וברק ארוז, כי כאשר בוחנים האם יש לראות בפלוני נושא משרה בחברה מסוימת, יש לעשות זאת באופן מהותי ולא לפי האופן בו עוצבו הדברים למראית עין על-ידי החברות;

ובנסיבות, העובדה שהמערער הועסק בחברה כ"נותן שירותים פיננסיים" חיצוני ולא כמנהל כספים בתוך החברה, אין בה כדי להפחית מכך ששימש אורגן בחברה. המשנה לנשיאה הוסיף בהערת אגב, כי במקרים מסוימים, בהם מדובר באשכול חברות בו פעלו החברות השונות למעשה כחברה אחת, ייתכן שהדבר יצדיק את מציאת החברות כולן כאחראיות בפלילים מכוח מעשיו של אורגן באחת החברות בלבד; השופטים פוגלמן וברק ארז השאירו חלק אחרון זה בצריך עיון.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/990/000/t04/14000990.t04.htm>

ע"פ 5823/14 שופרסל בע"מ נ' מדינת ישראל (10.8.2015) – (רובינשטיין, הנדל, שהם) –

בפסק-דין זה, שניתן מפי המשנה לנשיאה א' רובינשטיין, בהסכמת השופטים הנדל ושהם, נדונו סוגיות תקדימיות מעולם ההגבלים העסקיים, במסגרת הליך פלילי שהתנהל נגד רשת שופרסל בע"מ ומנהליה, ואפרים רוזנהויז (מנכ"ל) ואליעזר גידור (סמנכ"ל). המערערים הואשמו והורשעו בעבירות הנוגעות לשני נושאי ליבה בדיני ההגבלים העסקיים: הפרת האיסור על היות אדם צד להסדר כובל והפרת תנאי שנקבע במסגרת אישור מיזוג. הם נדונו בבית המשפט המחוזי. לעונשי מאסר בפועל של מספר חודשים. השאלות שהתעוררו: הראשונה, באילו מקרים יש להרשיע את פלוני בעבירת הסדר כובל בכלל, ובניסיון לביצוע עבירת הסדר כובל אנכי בפרט. השנייה, מהו העונש הראוי בגין ביצוע עבירה זו. השלישית, האם יש להחיל את החזקות החלוטות שבסעיף 2(ב) לחוק ההגבלים העסקיים גם על הסדרים אנכיים. אשר לשאלה הראשונה, נקבע כי האופן בו פעלו המערערים עולה כדי ניסיון לביצוע הסדר כובל אנכי. בקצרה, נמצא כי המערערים החליטו להתקשר לספקיות מזון גדולות עמן עבדו, ולבקש ואף לדרוש מהן כי יפסיקו מתן הנחות לרשת קמעונאית מתחרה, וזאת נוכח מבצע של הקמעונאית המתחרה במסגרתו נמכרו מוצרים מסוימים במחיר נמוך במיוחד; משהספקים לא הסכימו לעשות כן, הורו המערערים על הורדת חלק ממוצריהם ממדפי הרשת. נקבע, כי שיחותיהם של המערערים לספקיות המזון השונות וניסיונותיהם להביא לכך שאלה יגרמו להפסקת מבצעי הרשת הקמעונאית המתחרה, עולים כדי ניסיון להסדר כובל. עוד נקבע, כי משמדובר ברשת המזון הקמעונאית הגדולה בישראל, אשר ניסתה להביא להעלאת המחירים ברשת המזון הקמעונאית השנייה בגדלה בישראל, ברי כי התחרות עלולה הייתה להיפגע. אשר לשאלה השנייה, נקבע כי ככלל, הגיעה העת להחמרת הענישה בעבירות ההגבלים העסקיים, בהתאם למגמת החמרה עם עברייני הצוארון הלבן ככלל. מכאן, אף כי אין המדובר בעניינו ברף הגבוה של עבירות ההגבלים העסקיים, מעשיו של המנכ"ל מחייבים מאסר בפועל, תוך דגש מיוחד על חשיבות ההרתעה בעבירות מסוג הזה; לכן נדחה ערעור המנכ"ל על חומרת העונש ונקבע כי ירצה חודשיים מאסר בבית המאסר וחודשיים וחצי של עבודות שירות. אשר לשאלה השלישית, נקבע בהלכה תקדימית כי ככלל אין להחיל את החזקות החלוטות שבסעיף 2(ב) על הסדרים אנכיים, אלא לבחנם בגדרי סעיף 2(א) לחוק, היינו בהתאם לפגיעתם המסתברת בתחרות.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/230/058/t03/14058230.t03.htm>

ע"פ 3164/14 פן נ' מדינת ישראל (29.6.2015) – (מלצר, עמית, סולברג) –

בית המשפט בערעורים על פסק דין, שבגדרו הורשעו המערערים בעבירות של שימוש במידע פנים לפי סעיף 52 ג ו- 52ד לחוק ניירות ערך. בפסק הדין שניתן מפי השופט מלצר ובהסכמת השופטים עמית וסולברג נקבע כי חוק ניירות ערך אוסר על "איש פנים" לבצע עסקה בניירות ערך של חברה כל אימת שברשותו מידע פנים, ואין עליו להעביר מידע זה (או חוות דעת) לאחר, שלגביו קיים יסוד סביר להניח כי יעשה שימוש אסור באינפורמציה שהועברה אליו. מידע פנים הוגדר ככל ידיעה

אודות החברה, שאיננה ידועה לציבור, אשר קיים בה הפוטנציאל לגרום לשינוי משמעותי במחיר נייר ערך של החברה אילו היא נודעה לציבור. זהו איסור קטגורי (בכפוף למספר הגנות), אשר, ככלל, איננו דורש בחינה של מניעיו של איש הפנים לביצוע העסקה, כך שלא נחוצה הוכחת קיומו של קשר סיבתי בין מידע הפנים המצוי בידי איש הפנים לביצוע העסקה על ידו. במקרה זה השאלה היתה האם הוכח כי אחד המערערים, שהיה איש יחסי ציבור של חברות ציבוריות מסוימות, החזיק במידע פנים במועדים הרלבנטיים לעבירות שבהן הורשע וכי הוא עשה שימוש אסור במידע זה וכן העביר אותו למערער אחר שאף הוא עשה בו שימוש אסור. בבוחנו את השאלה האם המערער, איש יחסי הציבור, החזיק במידע פנים, כהגדרתו בחוק במועדים הרלבנטיים לעבירות שבהן הורשע – עמד השופט מלצר על ההבחנה בין אינפורמציה עתידית פוטנציאלית, שמהווה "מידע פנים" לבין כזו הנותרת מחוץ לתחום פריסתו של מונח זה, ואימץ את מבחן התוחלת הנוהג בדין האמריקאי, המביא בחשבון את סיכויי האירוע הפוטנציאלי להתרחש ואת מידת השפעתו הצפויה על החברה, בכפוף להסתייגות מפני שימוש בו כמבחן מתמטי-טכני גרידא..

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/640/031/k11/14031640.k11.htm>

רע"פ 523/13 דזנשוילי נ' מדינת ישראל (25.8.2015) – (מלצר, עמית, ברק-ארז) - בפסק

דין זה דן בית המשפט העליון, מפי כב' השופט ח' מלצר ובהסכמת השופטים עמית ו-ברק-ארז, (לעניין התוצאה) בעניינו של נאשם שהורשע, בין היתר, בעבירות זיוף ועמד כנגדו מאסר מותנה בתיק קודם בעקבות הסדר טיעון. פסק הדין התמקד במשמעותם של פגמים בהתנהלותה של הערכאה הדיונית במסגרת עריכת הסדר טיעון: שופט בית משפט השלום הודיע למערער מראש מה צפוי להיות עונשו, זאת עוד קודם לשמיעת הטיעונים לעונש ואף הפעיל מאסר מותנה שהיה תלוי כנגד המערער במעמד צד אחד בלבד. לאחר שבית המשפט העליון דחה את טענת המערער ביחס לבקשתו לחזור בו מהסדר הטיעון, הוא פנה לבחון את הגישה השיפוטית הראויה ביחס למידת ההתערבות השיפוטית בהסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים. בית המשפט הבחין, על בסיס המשפט המשווה, בין גישה של ריסון שיפוטי בנושא זה לבין גישה של מעורבות שיפוטית פעילה בנושא. בית המשפט בחן השוואתית את היתרונות והחסרונות היחסיים שבכל גישה, כמו גם את אימוצן של גישות אלו במשפט המקובל ובמשפט הקונטיננטלי. לאחר מכן, קבע בית המשפט העליון כי במשפט הנוהג בישראל הגישה שנבחרה היא גישת הריסון השיפוטי – לפיה אל לו לשופט ליטול על עצמו תפקיד בשלב של גיבוש הסדר טיעון. בית המשפט העליון הצביע על הקשיים שמעוררת מעורבות כזו ביחס לתפקידו האובייקטיבי של בית המשפט, כמו גם החשש כי מעורבות כזו – שלא במסגרת הליך גישור פורמאלי – עלולה ליצור השפעה לא רצויה על נכונות הנאשם להודות, ועל ניהול ההליך הפלילי במקרה שהסדר לא יצלח בסופו של דבר. הדברים מתחדדים מקום בו בית המשפט מודיע לנאשם מראש את העונש הצפוי לו ובכך, למעשה, מייתר את הטיעונים לעונש שלאחריו. לבסוף בחן בית המשפט העליון את פרשנותו הראויה של המאסר המותנה שהושת על המערער בתיק קודם. נקבע כי לא היה מקום להפעלת התנאי במקרה זה.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/230/005/k08/13005230.k08.htm>

רע"פ 2675/13 מדינת ישראל נ' וחנון (3.2.2015) – (מלצר, הנדל, זילברטל): המשיב

הורשע על ידי בית משפט השלום, והעניין הגיע לפתחו של בית המשפט העליון לבחון את השאלה האם עבר את העבירה. בית המשפט העליון, מפי השופט נ' הנדל ובהסכמת השופטים ח' מלצר וצ' זילברטל, מתח ביקורת על כך כי על אף שנקבע כי במשיב מתקיים הסייג לאחריות פלילית בשל אי

שפיות הדעת לפי סעיף 34 לחוק העונשין, התמקדו בתי המשפט קמא בשאלה האם הוא נושא באחריות לעבירה. נקבע כי יש לתת את הבכורה בסוגיה מעין זו לדין במצבו הנפשי של הנאשם. המדינה דרשה כי הנאשם-המשיב יסווג כלאו בר-עונשין, זאת על סמך הלכה קודמת של בית משפט זה (ע"פ 2947/00 מאיר נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 636 (2002)). בית המשפט הדגיש כי נכון וראוי לזכות נאשם שאינו אחראי למעשיו מחמת אי שפיות הדעת בעת ביצועם. זאת מטעמים מעשיים, מוסריים ומשפטיים. הרשעה בעבירה פלילית מבוססת על קיומם של מעשה ומחשבה. כשם שהעדר הראשון מוביל לזיכוי, כך גם העדר האחרון. מי שאינו נושא באחריות פלילית על פי הדין רשאי שבית המשפט יזכה אותו. זהו עניין של צדק. אין ליצור יצור כלאיים לפיו הנאשם אינו זכאי ואינו אשם אלא "לאו בר-עונשין". חוק העונשין מכיר בסייג זה ולכן יש לזכותו. כמו כן יש התייחסות ראשונית לחוק טיפול בחולי נפש (תיקון מס' 8), התשע"ה-2014, שנכנס לתוקף בשנה האחרונה. קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/750/026/z12/13026750.z12.htm>

דנ"א 5698/11 מדינת ישראל נ' דיראני (15.1.2015) – (גרונניס, נאור, רובינשטיין,

גיבראן, מלצר, דנציגר, הנדל) – פסק הדין עסק בשאלת סילוקה על הסף של תביעת הנזיקין שהגיש מוסטפה דיראני נגד המדינה. דיראני הוא אזרח לבנוני שהיה פעיל בארגוני טרור. במסגרת זו דיראני היה אחראי, בין היתר, לכליאתו ולהחזקתו בשבי של הנווט הישראלי רון ארד. מעת לכידתו בשנת 1994 ועד שנת 2004 הוחזק דיראני במעצר מינהלי בישראל. בשנת 2000 (כלומר, בעת שהיה נתון במשמורת בישראל), הגיש דיראני לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו תביעת נזיקין נגד מדינת ישראל. בתביעתו טען דיראני כי סמוך לאחר הבאתו לישראל ובמהלך חקירתו, הוא סבל עינויים קשים שנעשו בו על-ידי כוחות הביטחון, ובכלל זאת בוצעו בו על-ידי חוקריו מעשה אינוס ומעשי סדום. סכום התביעה הועמד על שישה מיליון ש"ח. בחודש ינואר 2004, ובעוד תביעתו תלויה ועומדת, שוחרר דיראני במסגרת עסקה לשחרור שבויים וחטופים ישראליים והושב ללבנון. זמן קצר לאחר שובו ללבנון הודיע דיראני על התמזגות תנועתו עם ארגון הטרור החיזבאללה, העמיד עצמו לרשות הארגון, והחל ממלא תפקיד בהנהלת ארגון החיזבאללה. לאחר ששוחרר דיראני ושב ללבנון, הגישה מדינת ישראל בקשה לסילוק תביעתו על הסף על בסיס הכלל הקיים במשפט המקובל שלפיו "אין מבררים תביעתו של אויב". בית המשפט המחוזי דחה את בקשת המדינה לסילוק על הסף. עמדת המדינה נדחתה ברוב דעות גם בבית המשפט העליון. לבקשת המדינה, הוחלט לקיים קיום דיון נוסף בפסק-הדין. בפסק-הדין בדיון הנוסף הוחלט, ברוב דעות, לקבל את הדיון הנוסף, לאמץ את עמדת המיעוט של השופט מלצר בפסק הדין שניתן בבית המשפט העליון ולהפוך את התוצאה. כתוצאה מכך סולקה על הסף את תביעתו של דיראני. דעת הרוב ניתנה על ידי הנשיא גרוניס, בהסכמת המשנה לנשיא נאור, והשופטים רובינשטיין ומלצר. זאת, כנגד דעתם החולקת של השופטים ג'ובראן, דנציגר והנדל.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/11/980/056/s11/11056980.s11.htm>

ע"א 1535/13 מדינת ישראל נ' ציפורה איבי (3.9.2015) – (חיות, עמית, ברק-ארוז):

בשנות החמישים של המאה הקודמת טיפלה מדינת ישראל בילדים שחלו במחלת הגזזת – מחלת עור מדבקת של הקרקפת – באמצעות הקרנות רנטגן לראש. לימים התגלה כי הקרנות אלו יצרו סיכון מוגבר של המטופלים בהקרנות לחלות במחלות שונות ובהן גידולים בראש, בבלוטת התריס וסרטן הדם. בשנת 1994 נחקק חוק הגזזת המקנה פיצוי למטופלים שהוקרנו וחלו באחת מן

המחלות המנויות בתוספת לחוק. לצד הפיזיו לפי חוק הגזזת טענו חלק מהמטופלים כי מדינת ישראל הפרה את החובה ליידע אותם על הסיכון המוגבר הנשקף להם, וזאת אף שידעה עליו מאז שנות השמונים של המאה הקודמת. עוד טענו המטופלים כי הפרת חובת היידוע גרמה להם לנזקים הנובעים מהאיחור בגילוי המחלות בהן לקו ("אובדן סיכויי החלמה") וכן מן הפגיעה באוטונומיה שלהם. בית המשפט העליון (השופט א' חיות אליה הצטרפו השופט י' עמית והשופט ד' ברק-ארז) נדרש לשבעה ערעורים בעניינם של מטופלי הגזזת וקבע כי על המדינה מוטלת החובה ליידע את המטופלים על הסיכון המוגבר הנשקף להם לחלות במחלות שונות בעקבות הקרנות שקיבלו בילדותם לטיפול במחלת הגזזת, וכי המדינה הפרה את חובתה זו לאורך התקופה שתחילתה בספטמבר 1991 (עת נתקבלה במשרד הבריאות ההחלטה שלא יושמה בדבר המדיניות שיש לנקוט) ועד המועד שבו הופץ חוזר מנכ"ל משרד הבריאות בנושא בשנת 2009. עוד ציין בית המשפט כי החל מנקודת הזמן שבה הגיש מטופל תביעה על-פי חוק הגזזת, אין לייחס עוד למדינה הפרה של חובת היידוע כלפיו שכן מאותה נקודת זמן ואילך, לכל המאוחר, הוא מוחזק כמי שמודע לסיכון. אשר לראשי הנזק הרלוונטיים שיש לבחון - "אובדן סיכויי החלמה" ופגיעה באוטונומיה - נקבע כי נוכח חוות הדעת הרפואיות שהוצגו ואומצו על-ידי בית המשפט המחוזי, לא הוכח קשר סיבתי בין הפרת חובת היידוע על-ידי המדינה ובין אובדן סיכויי החלמה בכל אחד מן המקרים שנדונו, בהם חלו המטופלים במניגיומות. עוד פסק בית המשפט העליון כי הפרת חובת היידוע אכן שללה מן המטופלים את זכות הבחירה לקבל החלטות מהותיות בנוגע למסלול חייהם כמי שיודעים על הסיכון המוגבר הנשקף להם לחלות במחלות שונות והדבר מהווה פגיעה בליבת הזכות לאוטונומיה ובעניין מהותי. עם זאת, נקבע כי יש לבחון כל מקרה לגופו על מנת להחליט האם נגרם למטופל קונקרטי נזק תוצאתי אמיתי המזכה אותו סובייקטיבית בפיזיו. בית המשפט העליון פסק לשלושה מטופלים פיצוי בסך 50,000 ש"ח בגין "פגיעה באוטונומיה" וכן אישר את פסק דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת בו נפסק למטופלת 150,000 ש"ח בגין כאב וסבל שנגרמו לה כתוצאה מאיחור בגילוי גידול בראשה וכן 50,000 ש"ח בגין פגיעה באוטונומיה. השופט י' עמית, בדעת מיעוט, סבר כי אין מקום לפסוק למטופלת איבי פיצוי הן בשל כאב וסבל והן בשל פגיעה באוטונומיה.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/350/015/v09/13015350.v09.htm>

בע"מ 1118/14 פלונית נ' משרד הרווחה והשירותים החברתיים (1.4.2015) – (גרונים, נאור, ג'ובראן, חיות, מלצר, דנציגר, הנדל):

בשאלת זכאותה של המבקשת – אישה רווקה ללא בן זוג אשר מסיבות רפואיות לא יכולה להביא ילד לעולם או לשאת הריון – לצו הורות מטעם בית המשפט לפיו היא אימה של התינוקת. התינוקת נוצרה תוך שימוש בתרומות זרע וביצית ואחיינית המבקשת שימשה כאם נושאת. בית המשפט העליון דן בבקשה כערעור ודחה את הערעור. בנימוקי פסק הדין, שניתנו מפי השופט הנדל ובהסכמת השופטים א' גרונים, מ' נאור, ס' ג'ובראן, א' חיות, ח' מלצר וי' דנציגר, נקבע כי נכון להיום, מכיר הדין הישראלי בהורות על בסיס ארבעה אדנים חלופיים ומשלימים: א. זיקה גנטית מתוקף יצירת התינוק מהביצית והזרע של ההורים המיועדים – ההולדה הטבעית; ב. זיקה פיזיולוגית מתוקף נשיאת ההריון; ג. אימוץ על פי אחת מעילות ההכרזה על קטין כבר אימוץ לפי סעיף 13 לחוק האימוץ; ד. זיקה לזיקה, מתוקף קשר זוגיות עם בעל או בעלת הזיקה הגנטית. המבקשת אינה באה בגדרי איזו מהחלופות הנ"ל. בית המשפט הוסיף כי אין לומר ששלב ההשתלה – שבוצע בחו"ל – הוא בהכרח השלב המכונן המאפשר סיווג ההליך כפונדקאות חו"ל לפי מבחן

מירב הזיקות, לרבות העובדה כי הכוונה היה לגדל את הילוד בישראל. לבסוף, נדחתה הטענה העיקרית של המבקשת לפיה יש להרחיב את ההכרה בהורות על דרך הפסיקה וליתן צו הורות פסיקתי מכוח ההסכם בינה לבין יתר המעורבים ביצירת התינוקת ומכוח העובדה שליוותה את ההליך לכל אורכו. כך הן מבחינת הדין המצוי והן מבחינת הדין הרצוי. בעניין האחרון נקבע כי לא ניתן להכיר בהורות מכוח התקשרות חוזית פרטית, לנוכח הקושי הרב הטמון בה בדמות העדר פיקוח ובקרה על הסכמים אלה מצד הגורמים המעורבים, וכן העובדה שהסכמים אלה משפיעים במישרין על היילוד שאינו צד להם. פיקוח נדרש גם לאיון החשש מפני סחר בילדים. מעל לכל אלה, הודגש השיקול של טובת הילד, עיקרון על בדיני המשפחה. פתיחת הדלת ליוזמות פרטיות ללא פיקוח המדינה – כאשר לדורש הכרה בהורות אין קשר גנטי או ביולוגי לוולד – חייבת להיבחן גם מנקודת מבטו של הילד. הכרה בהסכמים פרטיים תפגע בילד והמשפט אינו יכול להתעלם מפגיעה זו. הכרה מעין זו, במודלים נוספים של הורות בכלל והורות הסכמית בפרט, מחייבת הליך חקיקתי דור.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/180/011/z12/14011180.z12.htm>

דנ"א 7398/09 עיריית ירושלים נ' שירותי בריאות כללית (14.4.2015) – (גרונס, נאור,

רובינשטיין, ג'ובראן, חיות, מלצר, זנציגר, הנדל, פוגלמן) – בדיון הנוסף קבע בית המשפט קביעות עקרוניות בתחום דיני עשיית עושר ולא במשפט ובנוגע למהות הטענות שרשאי היועץ המשפטי לממשלה להעלות במסגרת הליך משפטי בו הוא מתייבב. פסק הדין התייחס למקרה בו עיריית ירושלים גבתה במשך שנים ארנונה בניגוד לחוק, והשאלה שהתעוררה מתחום דיני עשיית העושר הייתה האם קיימת עילה להשבת הסכומים. בית המשפט העליון, מפי הנשיא (בדימ') גרונס, אישר את קביעתה של השופטת נאור – בפסק הדין שעליו הוגש הדיון הנוסף – בדבר קיומה של עילת השבה מכוח דיני עשיית עושר, בגין גבייה של כספים בחוסר סמכות על ידי רשות ציבורית. כפי שהובהר, מדובר בעילה עצמאית ונפרדת מעילות השבה אחרות שהוכרו זה מכבר בדיון הישראלי. לצד זאת, אישר בית המשפט את ההכרה ב"הגנת התקציב" שנעשתה בפסק-הדין נשוא הדיון הנוסף, שלפיה ניתן לפטור רשות מינהלית מחובת השבה אם הדבר יגרום לפגיעה קשה בתקציבה. בה בעת, הובהר כי על מנת לזכות בהגנה זו נדרשת הרשות להציב תשתית ראייתית הולמת וראויה שתבסס את החשש מפני פגיעה תקציבית. בכל מקרה, לשיטתו של בית המשפט, אף אם תוכח הגנה כאמור, אין בכך כדי לפטור את הרשות באופן אוטומטי מחובת השבה, אלא יש לשקול הגנה זו למול שיקולים אחרים. בנוסף, כך נקבע, ייתכן כי הגנה זו תצדיק פטור חלקי בלבד מהשבה ולא פטור מלא. בכך אומצו למעשה קביעותיו של בית המשפט העליון בפסק הדין בערעור בנושאים אלה. הסוגיה העיקרית השנייה שנדונה בפסק הדין בדיון הנוסף נגעה למהות הטענות שרשאי היועץ המשפטי לממשלה להעלות במסגרת הליך משפטי בו הוא מתייבב מכוח הפקודה. כלומר, במקרים בהם הוא מתייבב בהליך המתנהל בין צדדים אחרים, שהם, ולא היועץ, אלה שיזמו אותו. בית המשפט עמד על חשיבות תפקידו של היועץ כמייצג אינטרס הציבור, השונה לעיתים מהאינטרס של בעלי הדין, ועל הערך הטמון בשמיעת טיעונו לצורך קבלת הכרעה שיפוטית ראויה מחד גיסא, ועל השיקולים של מניעת עיוות דין, יעילות וסופיות הדיון מאידך גיסא. בסיכומו של דבר, נקבע כי אין מקום למנוע באופן גורף מהיועץ המשפטי לממשלה להעלות טענות החורגות מטענות בעלי הדין "המקוריים" בהליך. בית המשפט הבהיר כי ההחלטה האם יש לאפשר ליועץ לחרוג מהקו הדינוני ששרטטו הצדדים או בית המשפט קודם להתייבבותו בדיון, צריכה להיעשות בכל מקרה לפי נסיבותיו, והתווה קווים מנחים למציאת נקודת האיזון בין האינטרסים השונים שעל הפרק. במקרה

הספציפי שנדון לפני בית המשפט, הוחלט שלא לשנות מהתוצאה האופרטיבית שנקבעה בפסק הדין בערעור. בהתאם חויבה עיריית ירושלים בהשבה מלאה של הכספים שגבתה משירותי בריאות כללית בכל השנים אליהם התייחסה התביעה, בתוספת ריבית והצמדה.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/09/980/073/s41/09073980.s41.htm>

ע"א 4708/14 י.ח דמרי בניה ופיתוח בע"מ נ' המועצה המקומית גן יבנה (24.8.2015) –

(חיות, פונלמן, עמית) – פסק הדין עסק בשאלה אם יש לחייב רשות מקומית (להלן: הרשות) להשיב אגרות פיתוח (להלן: האגרות) שגבתה שלא כדין לפי חוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979, או שמא ההשבה תהיה בלתי צודקת בנסיבות העניין, בשים לב לכך שהמערערות לא העלו את הטענה בדבר אי חוקיות האגרות בעת שידעו או היה עליהן לדעת על אודות אי החוקיות, אלא המתינו עד לאחר השלמת המכרזים והפקת מלוא הרווח שהיה גלום בהם. נקבע כי התשובה לשאלה זו נגזרת מאיזון בין כמה שיקולים מתחרים וביניהם השוויון וההגינות בדיני המכרזים מזה; ושלטון החוק, חוקיות המינהל וחוקיות משטר המיסוי מזה. נקבע כי ברגיל, יש ליתן את הבכורה לעקרונות שלטון החוק וחוקיות המינהל במובן זה שמתמודד במכרז אינו נדרש לבחון את חוקיותם של תשלומי החובה הכרוכים בו ערב הגשת הצעתו. הואיל ומדובר בתשלום חובה המופנה אליו על ידי רשות שלטונית, זכאי המתמודד להניח כי ביסודו תשתית חוקית הולמת. אין לקבל כי עצם ההתמודדות במכרז חושפת את המתמודד לסיכון של תשלום תשלומי חובה הנעדרים בסיס חוקי שאותו מוטל עליו לבדוק, סיכון שאין זה ראוי להכיר בו מבחינה נורמטיבית. עם זאת, כאשר מדובר במתמודד שידע או היה עליו לדעת כי תשלומי החובה הכרוכים במכרז נעדרים בסיס חוקי מתאים, ולא העלה את הטענה עם התגבשות הידיעה בפועל או בכוח, לא יהיה זכאי ליהנות מפירות שתיקתו. בנסיבות העניין, המערערות ידעו או יכלו היו לדעת כי אגרות הפיתוח נגבו שלא כדין במועד מוקדם באורח משמעותי ממועד הגשת התביעה. לפיכך חויבה הרשות בהשבה חלקית של סכומי האגרות לחברות בצירוף הצמדה בלבד וזאת כדי שלא תצמח למערערות הנאה מעצם התמהמהותן להגיש את התביעה

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/080/047/m10/14047080.m10.htm>

ע"א 9705/11 ליאורה גלט-ברקוביץ נ' ברוך קרא (21.10.2014) – (ג'ובראן, עמית, שהם)

– כעשור לאחר "פרשת סיריל קרן", בעקבותיה נחשפה זהותה של המערערת כמי שהיתה המקור שהדליף לעיתונות חומרים בעיצומה של חקירת המשטרה, נדרש בית המשפט העליון לסוגיית יחסי עיתונאי-מקור באספקלריה של דיני הנזיקין, זאת, לאחר שתביעתה הכספית של המערערת נגד העיתונאי ברוך קרא ועיתון "הארץ" נדחתה בבית המשפט המחוזי. נקודת המוצא בפסק הדין בערעור היתה כי קיימת חובת זהירות ביחסי עיתונאי-מקור, ובית המשפט אף נכון היה להניח כי קיימת חובת זהירות מוגברת כאשר מדובר בפרשה רגישה, וכי קיים תנאי מכללא ביחסים בין המקור לעיתונאי כי האחרון לא יחשוף את זהות המקור וינקוט אמצעי זהירות למנוע את חשיפתו. עם זאת, השופט עמית קבע כי בעת בחינת טענה להתרשלות העיתונאי, אין לבחון את התנהלות העיתונאי בחלל ריק, והתנהלותו של המקור עצמו אף היא עשויה להשפיע על שאלת ההתרשלות. כן עמד השופט עמית על שורה של שיקולים ואבני בוחן העשויים להיות רלוונטיים לשאלת ההתרשלות, ביניהם: יחסי הכוחות בין המקור לעיתונאי; מניעי המקור; הסיכונים שהוא מוכן ליטול על עצמו; מידת תחכום; מידת היכרותו עם המערכת, הן זו ממנה הוא מדליף והן זו העיתונאית; סוג המידע המודלף; ציפיותיו והתניותיו של המקור לגבי המידע, ועוד. בנוסף, השופט עמית עמד על ההבחנה

בין חסיון עיתונאי-מקור לבין חובת הזהירות של עיתונאי כלפי מקור, ועל היחס ביניהם. השופט עמית הוסיף והעיר כי כפי שהחיסיון העיתונאי אינו מוחלט, כך גם נכונות בית המשפט להעניק סעד למקור שנפגע מהתנהלות רשלנית של עיתונאי אינה בהכרח מוחלטת. לעניין זה מנה השופט עמית מספר שיקולים אפשריים, ביניהם: החשש לאפקט מצנן ופגיעה בחופש העיתונות; האינטרס החברתי-ציבורי שההדלפה משרתת; מידת העניין לציבור; סוג המידע המודלף ורגישותו; האם היו דרכי פעולה חלופיות להדלפה (כגון פנייה לממונים); מניעי המקור; אמיתות המידע שהודלף; ועוצמת הפגיעה באינטרסים מוגנים אחרים בעקבות ההדלפה (כגון בטחון המדינה ויחסי החוץ שלה, שלום הציבור, בטחון הפרט ופרטיותו). בסיכומו של דבר, במישור הקונקרטי, בית המשפט קבע כי בנסיבות המקרה דנן אין מקום להטיל אחריות על המשיבים בגין חשיפת שמה של גל-ברקוביץ', וערעורה נדחה.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/11/050/097/e07/11097050.e07.htm>

ע"א 6903/12 Canwest Global Communications Corp. נ' עזר – (חיות, פוגלמן, ברק-ארז)

ברק-ארז: בפסק דין זה, בו נדונו סוגיות תקדימיות בידי לשון הרע, נדרש בית המשפט לניתוח פרסומים בכלי התקשורת שנעשו אגב סכסוך עסקי, ועמד על האיזון הנדרש במקרים אלה בין חופש הביטוי מזה לבין הזכות לשם טוב מזה. שתי חברות נקלעו לסכסוך בנושא שליטה בקבוצת הפוסט המחזיקה בין היתר בעיתון הג'רוזלם פוסט. הסכסוך התברר בהליך בוררות, ובמהלך ניהולו פורסמו בכלי תקשורת ישראלים כמה פרסומים שבהם יוחסו לאחת החברות ולבעל השליטה בה התנהלות עסקית פסולה וחריגה מנורמות מקובלות. נוכח כך הוגשה תביעת לשון הרע לבית המשפט המחוזי. בית המשפט קבע כי כל הפרסומים מהווים לשון הרע וזאת משום שהוכח כי יוזמת הפרסומים הייתה החברה היריבה שכוונתה הייתה ללחוץ על הצד השני להגיע להסדר פשרה. בפסק הדין בערעור התווה בית המשפט העליון, בפסק דין שניתן מפי השופט ע' פוגלמן, אמת מידה לבחינת השאלה אם פרסומים במסגרת סכסוך עסקי כאמור באים בגדרי לשון הרע כהגדרתה בחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965. נקבע כי בהקשר זה יש לבחון את העניין הציבורי שבפרסום, תוך התחשבות בזהות החברות או האנשים המעורבים בסכסוך (כך שככל שמדובר באיש ציבור או בחברה ציבורית או ממשלתית – כך יגבר העניין הציבורי שבפעילותם); במידת ההיכרות של אדם ממוצע עם איש העסקים או עם החברה הרלוונטיים; בטבע העסקים שאיש העסקים או החברה עוסקים בהם; ובמידה שבה זוכה איש העסקים או החברה לסיקור תקשורתי בשגרה. עוד נקבע כי יש להעניק משקל גם לשאלה על מה נסב הסכסוך: ככל שלסכסוך נודעת השפעה עמוקה יותר על סוגיות ליבה שבציבוריות הישראלית – כך יגבר העניין הציבורי בו. מן העבר השני עמד בית המשפט על הפגיעה שעלולה להיגרם לאיש עסקים כתוצאה מפרסומים מעין אלה וקבע כי הערכת הפגיעה בשם הטוב תיבחן לאור השיקולים הבאים: מידת החומרה של הביטוי הפוגעני; האופן שבו מתוארות עמדות הצדדים הרלוונטיים; והמידה שבה ניתן דגש ל"אקלים" הסכסוכי. בנסיבות המקרה דנן נקבע כי בפרסומים קיים עניין ציבורי בשל כך שלסכסוך האמור, שנסב על שאלת השליטה בעיתון חדשות בעל תפוצה רחבה, נודעת השפעה על החיים הציבוריים בישראל. בחינת הפרסומים לגופם הביאה את בית המשפט למסקנה שלפיה חלק מהם הם בבחינת לשון הרע ועל כן – משנקבע כי פרסומים אלה לא זוכים להגנות הקבועות בחוק – נפסקו לטובת התובעים פיצויים.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/12/030/069/m09/12069030.m09.htm>

רע"א 5635/13 קורל-תל בע"מ נ' רז (1.4.2015) – (גרונים, הנדל, זילברטל) - בהליך זה

נדונה השאלה התקדימית האם ניתן להגיש הודעה לצד שלישי במסגרת תובענה ייצוגית. "הודעה לצד שלישי" היא הליך המוגש על-ידי נתבע בתביעה שהוגשה נגדו. בהודעה לצד שלישי טוען הנתבע, כי אם יפסיד במשפט כלפי התובע, הוא זכאי לשיפוי או להשתתפות מגורם אחר, הוא הצד השלישי. הגשה של הודעה לצד שלישי מקנה לנתבע מספר יתרונות, כשהעיקרי בהם הוא מניעת חשש הנתבע מפני הכרעות סותרות בהליך שהוגש נגדו ובהליך שהוא יזום נגד הצד השלישי. הודעה לצד שלישי גם מביאה לחסכון במשאבים שיפוטיים ובמשאבי בעלי הדין. בפסק-הדין שניתן מפי הנשיא (בדימ') א' גרונים נקבע, כי יש להכיר באפשרות להגיש הודעה לצד שלישי בתובענה ייצוגית. בפסק-הדין עמד בית המשפט על-כך שבתובענות ייצוגיות הנזק שייגרם לנתבע אם לא יותר לו לשלוח הודעה לצד שלישי עשוי להיות עצום. זאת, בשל העובדה ששווין של תובענות ייצוגיות עשוי להתבטא בסכומי עתק. בנוסף, שלילת האפשרות להגיש הודעה לצד שלישי עשויה להפעיל על הנתבע לחץ שאינו הוגן להתפשר. יחד עם זאת, בית המשפט עמד בפסק-דינו על החשש, כי האפשרות להגיש הודעה לצד שלישי בתובענה ייצוגית תנוצל לרעה. הסכנה היא כי נתבעים בתובענות ייצוגיות יגישו הודעות לצדדים שלישיים כצעד אסטרטגי, במטרה להביא לסרבול הדין ולהתשת התובע המייצג ופרקליטו. זאת, בייחוד כאשר בדרך-כלל נתבעים בתובענות ייצוגיות הם בעלי יכולות כלכליות רבות. בית המשפט עמד בפסק-הדין על תפקידו המרכזי של בית המשפט בניהול ההליך באופן יעיל, כך שהגשת ההודעה לצד שלישי לא תנוצל לרעה. לדבריו, על בית המשפט "לאחוז במושכות", ולא לאפשר לנתבע ולצד השלישי להכביד על ההליך ולהתיש את התובע המייצג ופרקליטו.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/350/056/s05/13056350.s05.htm>

ע"א 2706/11 SYBIL GERMANY PUBLIC CO. LIMITED נ' הרמטיק נאמנות בע"מ

(4.9.2015) - (ג'ובראן, מלצר, טולברג): בפסק דין זה שניתן על-ידי השופט מלצר, בהסכמת

השופטים ג'ובראן וטולברג, נידונה השאלה האם לבית המשפט הישראלי מסורה הסמכות לפרק שתי חברות, שהתאגדו מחוץ לישראל, והנפיקו אגרות חוב בישראל אך אין להן, על פי הטענה, נכסים מוחשיים בישראל. בית המשפט העליון קבע פה אחד כי לבית המשפט הישראלי ישנה סמכות לפרק את החברות האמורות, כאשר השופט ס' ג'ובראן הצטרף להנמקתו של השופט ח' מלצר, בעוד השופט נ' סולברג הסכים לתוצאה מנימוקים שונים במקצת. הסוגייה המרכזית שניצבה במחלוקת בין הצדדים הייתה האם לחברות המערערות אכן ישנם נכסים בישראל, במשמעות סעיף 380(א) לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983, וזאת לנוכח הוראות הסעיף האמור, אשר מתנות את הסמכות לפרק חברות "זרות" בישראל בקיומם של נכסים בישראל. השופט מלצר קבע כי יש ליתן למונח "נכסים" פרשנות רחבה, בשים לב ללשונו ולתכליתו, בין היתר בראי המשפט המשווה. בתוך כך, השופט ח' מלצר סקר את התפתחות ההסדר המקביל במספר מדינות מערביות, ובפרט – במשפט האנגלי, וקבע כי יש לינוק דווקא ממנו השראה מיוחדת – לאור הזיקה העמוקה השוררת בין המשפט הישראלי לבין המשפט האנגלי בהקשרים של דיני חברות. השופט ח' מלצר קבע עוד כי פרשנות ראויה למונח "נכסים" בסעיף 380(א) לפקודה נדרשת לשקף את תכליותיו של הסעיף הנ"ל בראי ההתפתחות הענפה בסוגיה הנדונה, בעיקר בפסיקה האנגלית, וכן כי יש להתאים אותו למציאות החיים הנוכחית, ולדפוסים העסקיים המודרניים המקובלים בארצות שונות. לאור מכלול השיקולים הנ"ל, השופט ח' מלצר פסק כי יש לראות ב"חוב" שגויס על ידי החברות-המערערות בישראל, עת שהנפיקו כאן אגרות חוב, משום "נכס" או "נכס קריירה" שלהן (בהשאלה מדיני

המשפחה ודיני הנזיקין) המצוי בישראל, במשמעות סעיף 380(א) לפקודת החברות. הטעם לכך הינו שההנפקה, או החוב שנוצר כתוצאה ממנה – מגלמים למעשה את "כושר ההשתכרות" של החברות, יצרו עבורן מקורות מימון משמעותיים, ואיפשרו את פעילותן העסקית והכלכלית. השופט ח' מלצר קבע עוד בהקשר זה, כי החוב, או ההנפקה משקפים את זיקתן העמוקה של החברות-המערערות לישראל, ומבטיחים את אפקטיביות הדיון בפירוקן בפורום הישראלי – ובכך מהווים "נכסים" המגשימים את תכליות סעיף 380(א) לפקודה. השופט ח' מלצר הטעים עוד, למעלה מן הצורך, כי בנסיבות מסוימות, ניתן יהיה לראות הן ב"הפסד" של חברה, והן בזכות להגיש תביעה אישית נגד נושאי המשרה שלה – כ"נכס" לצורך רכישת סמכות פירוק, בין השאר על-פי מה שנפסק באנגליה. לאחר שהכריע כי לחברות-המערערות ישנם נכסים בישראל, פסק השופט ח' מלצר כי בתי המשפט בישראל מהווים את הפורום הנאות לדיון בשאלת הפירוק, בשים לב למכלול זיקותיהן המהותיות של החברות לישראל. על יסוד כל האמור – נקבע כי לבתי המשפט הישראליים נתונה סמכות לפרק את החברות, וערעורן של החברות נדחה.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/11/060/027/k28/11027060.k28.htm>

ע"א 8506/13 זאבי תקשורת אחזקות בע"מ נ' בנק הפועלים בע"מ (23.8.2015) –

(דנציגר, פוגלמן, סולברג)– השאלה שעמדה לדיון בעניין זה הייתה מהותה של ריבית פיגורים שנקבעה בהסכם בין חברות לוות לבין בנקים מלווים, והנסיבות שבהן ניתן לגבותה. יצוין, כי החברות הוקמו לשם רכישת והחזקת מניות חברת בזק, וכי רכישת המניות נעשתה באמצעות המימון שהועמד על ידי הבנקים במסגרת הסכם ההלוואה, כשמניות בזק הנרכשות מהוות את הבטוחה המרכזית להשבת ההלוואה. לפי הסכם ההלוואה אמורה הייתה ריבית הפיגורים להיות משולמת במקרה שהלוות לא תעמודנה בהתחייבויות שנטלו על עצמן לפרוע את תשלומי ההלוואה במועדיהם, זאת בנוסף לריבית ההסכמית ולריבית נוספת בהן חוייבו הלוות עד למועד ההפרה. בדומה לבית המשפט המחוזי, בית המשפט העליון מצא כי יש לסווג את ריבית ההפרה כפיצוי מוסכם, המשקף את הסכמת הצדדים באשר לפיצוי שהנפגע זכאי לו במקרה של הפרת החיוב הכספי, ולא כחלק מ"המחיר החוזי". בנוסף, ושוב בדומה לבית המשפט המחוזי, נמצא כי שיעור ריבית ההפרה בהסכם דנן הינו סביר. השאלה שבה התחבט השופט י' דנציגר היא האם על אף האמור לעיל, יש לקבוע החיוב בריבית הפרה במשך תקופת זמן ארוכה של למעלה משבע שנים, הפך את הפיצוי המסוכן לחסר כל יחס סביר לנזק שהיה צפוי במועד כריתת החוזה, שאז מוסמך בית המשפט להפחיתו בהתאם לסעיף 15(א) לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), התשל"א-1970. שאלה זו מתחדדת בנסיבות העניין, בהתחשב בכך שהחברות הלוות צפו את הסיכון שהפרת הסכם ההלוואה על ידן תוביל למינוי כונס נכסים לצורך מימוש המניות, שכונס כזה אכן מונה, ושהיה צפוי שהליך כינוס הנכסים לא יסתיים והמניות לא תמומשנה לפני שיושלם הליך ההפרה של בזק. יחד עם זאת, נקבע שריבית ההפרה (קרי, הפיצוי המוסכם העתי) צריכה הייתה להיות משולמת לכל היותר עד למועד שבו עלה שווי המניות על גובה חובן של החברות הלוות לבנקים המלווים, דהיינו עד למועד שבו לא היו הבנקים חשופים עוד לסיכון של אי פירעון מלא של החוב. תאריך זה הינו 1.7.2007. משכך, פסק השופט י' דנציגר, בהסכמת השופטים ע' פוגלמן ו-נ' סולברג, כי יש לבטל לחלוטין את חיובן של החברות בריבית ההפרה לפרק זמן שבין 1.7.2007 לבין תום הליכי כינוס הנכסים.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/060/085/w05/13085060.w05.htm>

ע"א 7170/13 נכסים יזום ופיתוח (נ.י.פ) בע"מ נ' דן חברה לתחבורה ציבורית בע"מ

(12.8.2015) – (רובינשטיין, סולברג, שהם) - בית המשפט העליון דן בשאלה האם רשאי

נושה של חברה העומדת לפני הליך של חדלות פירעון לנקוט בפעולות קנייה והמחאת חובות, כדי ליצור זכות קיזוז נגד חובו-שלו. במוקד הפרשה עמדה בקשת הנאמנים של חברת התחנה המרכזית החדשה בתל אביב בע"מ (להלן: "התמח"ת") המצויה בהקפאת הליכים, והמערערת שהיא בעלת השליטה בתמח"ת, להשיב סכום כסף אותו קיזזה המשיבה נגד חוב נטען של התמח"ת כלפיה. בקשת הנאמנים נדחתה ברובה על-ידי בית המשפט המחוזי. בית המשפט העליון (מפי השופט נ' סולברג, בהסכמת סגן הנשיאה א' רובינשטיין והשופט שהם) קיבל באופן חלקי את הערעור. אשר לטענה המרכזית של המערערת, לפיה יש לפסול א' פעולות כגון אלו בשל פגיעה בעיקרון תום הלב, קבע בית המשפט כי אין לשנות מן ההלכה שנפסקה בע"א 4548/91 משקי עמק הירדן אגודה מרכזית חקלאית שיתופית בע"מ נ' הספקה חברה מרכזית לחקלאים בע"מ (בפירוק), פ"ד נג(4) 8 (1998), לפיה אין להתערב בפעולות נושה של החברה חדלת הפירעון ליצירת זכות קיזוז, באמצעות פעולות של קניית חובות והמחאתן אליו, כל עוד אלו נעשות ללא מעורבותו של החייב. על אף החשש לקיפוח זכותם של נושים אחרים, קבע בית המשפט כי יש להסדיר את הנושא באופן רחב ומאוזן באמצעות חקיקה, בהתחשב במורכבות הנושא והאינטרסים השונים המעורבים בו. עוד נקבע, כי ממילא פעולת הקיזוז לא בוצעה במסגרת "התקופה החשודה" בת שלושת החודשים הקבועה בדין לביצוע פעולות של העדפת נושים פסולה, בהתאם לסעיף 98 לפקודת פשיטת הרגל. יחד עם זאת, קבע בית המשפט כי יש לבטל את הקיזוז שביצעה דן ביחס לדמי שכירות עתידיים, שמועד פרעונם טרם הגיע. זאת, מאחר שקיזוז כאמור ניתן לבצע רק לפי סעיף 74 לפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש] תש"ם-1980, ולא לפי סעיף 53(א) לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג-1973. דא עקא, שחובות אלו אינם ברי קיזוז מאחר שזכות הקיזוז לפי סעיף זה מוגבלת לפעולות שנוצרו לפני ידיעתו של הנושה על מעשה פשיטת הרגל.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/13/700/071/o10/13071700.o10.htm>

רע"א 4024/14 אפריקה ישראל להשקעות בע"מ נ' רפאל כהן (26.4.2015) - (עמית,

סולברג, ברון) - בפסק דין זה קבע השופט י' עמית (בהסכמתם העקרונית של השופטים נ' סולברג

ו-ע' ברון) כי אין לאשר את התביעה הנגזרת נגד בעל השליטה והדירקטורים בחברת אפריקה ישראל להשקעות בע"מ בעילה של רשלנות והפרת חובת הזהירות, והתיר את הגשת התביעה הנגזרת בעילה של תרמית והפרת חובת אמונים שלא בתום לב נגד בעל השליטה בלבד. השופט עמית בחן בהרחבה את תניית הפטור שנקבעה בהסדר חוב של החברה, במסגרתו הזרים בעל השליטה לחברה סך של 750 מיליון ₪, לפיה בעלי המניות לא יתבעו את החברה או הדירקטורים בגין פעולה כלשהי שבוצעה לפני ההסדר. השופט עמית קבע כי יש בתניית פטור כאמור כדי לחסום את הגשת התביעה הנגזרת נגד הדירקטורים ובעל השליטה (אשר שימש גם כיו"ר הדירקטוריון) בעילה של רשלנות והפרת חובת זהירות, אך אין בה כדי למנוע את הגשת התביעה הנגזרת בעילה של תרמית והפרת חובת אמונים שלא בתום לב. במסגרת פסק הדין עמד השופט עמית על השאלה אם אחריות הדירקטורים היא אישית או קולקטיבית, ושרטט קוים לדמותו של הדירקטור בימינו. השופט עמית עמד על כך שהתביעה הנגזרת הוגשה נגד הדירקטורים באופן גורף, מבלי שהמשיב הניח תשתית ראייתית לידיעתם אודות העסקה בזמן אמת או מעורבותם בה. בהקשר זה עמד השופט עמית על כך שהמשיב לא פירט את המיחוס לכל אחד מהדירקטורים באופן אישי, בניגוד

לעקרון לפיו אחריותו של דירקטור היא אישית, ואף מטעם זה אין לאשר את הגשת התביעה הנגזרת נגדם, אף לא בעילה של תרמית והפרת חובת אמונים.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/240/040/e05/14040240.e05.htm>

ע"א 7629/12 טוריטה נ' TOMMY HILFIGER LICENSING LLC (16.11.2014) –

(נאור, פוגלמן, ברק-ארז): פסק הדין בחן לראשונה את שאלת המגבלות החלות על "יבוא מקביל" של מותגים ופעולות השיווק המותרות הנלוות לו. ההליך המקורי נסב על תביעה שהוגשה נגד יבואן מקביל של מוצרי הביגוד הנושאים את המותג "טומי הילפיגר", שאף פרסם את פעילותו כמכוונת למכירה במחירים זולים של מוצרים מקוריים של המותג. בית המשפט קבע (בפסק דינה של השופטת ברק-ארז, ובהסכמת המשנה לנשיא (כתוארה אז) נאור והשופט פוגלמן) כי נקודת המוצא לדיון היא שהיבוא המקביל אינו מהווה הפרה של סימן המסחר ובמקרה האופייני אף אינו כרוך בהתעשרות שלא כדין. הדיון בשאלה זו נעשה תוך התייחסות לשיקולי מדיניות הנוגעים לפתיחת השוק המקומי לתחרות, כמו גם לעיון במשפט ההשוואתי. עם זאת פסק הדין מבהיר כי על היבואן המקביל לנקוט באמצעים כדי להבטיח שלא ייווצר מצג של חסות מצד בעל סימן המסחר המוגן, תוך מתן משקל לסוג הטובין הנמכרים ולציפייה הסבירה של הצרכן. בנסיבות העניין נקבע כי רק השימוש במונח "מחסן היבואן" היה עלול להטעות. לעומת זאת, נקבע שלא היה פסול בשימוש בצבעיו של סימן המסחר, וכן לא ניתן היה לראות בפעולות היבואן המקביל משום "טפילות" מיוחדת או הישענות על מסע פרסום של בעל סימן המסחר. באופן כללי, פסק הדין הבהיר כי הפעילות של יבוא מקביל אינה שלילית אלא תורמת לתחרות, ולכן אין מקום להטיל עליה הגבלות שלא לצורך.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/12/290/076/a10/12076290.a10.htm>

רע"א 8190/14 רוזנברג נ' בזק בינלאומי בע"מ (3.6.2015) – (ברק-ארז): פסק הדין נסב

על הדינים החלים על עסקאות צרכניות. באופן יותר ספציפי, הוא עסק בזכויותיהם של צרכנים במסגרת עסקאות המבטיחות מחיר מוזל לתקופה קצובה, כאשר לאחר מכן המחיר עולה למחיר ה"רגיל", וזאת בהקשר לחובה להודיע לצרכן מבעוד מועד על סיום התקופה הקצובה. בנסיבות העניין, המשיבה, חברה המספקת שירותי תקשורת, הודיעה על כך לצרכן (המערער) באמצעות משלוח הודעה לתיבת דואר אלקטרוני שפתחה עבורו. השופטת ברק-ארז (בפסק דין שניתן בדין יחיד לאחר הענקת רשות ערעור בהליך שהחל בבית המשפט לתביעות קטנות) קבעה כי משלוח הודעה בדרך מקובלת הוא משלוח הודעה לכתובת שידוע כי הצד השני לחוזה נוהג לעשות בה שימוש או הודיע על כך שהיא משמשת אותו לצורך ההתקשרות, וכי זו הפרשנות המתבקשת גם להוראה בדבר חובת היידוע לפי סעיף 13א(ד)(2)(ב) לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981. למערער נפסקו פיצויים לדוגמה והוצאות משפט, תוך שהשופטת ברק-ארז מבהירה כי בפסיקתן של הוצאות משפט במקרים מסוג זה ראוי להביא בחשבון את הטרחה המיוחדת הנגרמת לעתים לצרכנים בהתמודדותם עם תאגידי גדולים, נוכח פערי הכוחות בין הצדדים.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/14/900/081/a08/14081900.a08.htm>

ע"א 3807/12 מרכז העיר אשדוד ק.א. בע"מ נ' שמעון (22.1.2015) – (דנציגר, פוגלמן,

ברק-ארז)- עניינו של פסק הדין בתביעת רוכשי דירות לחייב את החברות שמכרו להם דירות ואת בעליהן לרשום את הדירות על שמם ולחייבם בתשלום פיצויים. שתי השאלות המרכזיות שהתעוררו

במקרה דנן הן: האחת, האם הפרו החברות את חוזהי המכר כלפי רוכשי הדירות כאשר לא השלימו את הליכי רישום זכויות הרוכשים בדירותיהם? והשניה, ככל שהתשובה לשאלה הראשונה חיובית, האם היתה הצדקה לחייב באופן אישי את בעלי החברות – בין בכובעם כבעלי מניות ובין בכובעם כנושאי משרה בחברות בתשלום פיצויים לרוכשי הדירות בגין נזקיהם?

בית המשפט קבע כי הגם שמחזזה המכר עולה כי יש לראות את התחייבות החברות, בכל הנוגע למועד הרישום, כהתחייבות שלא הוסכם על מועד קיומה, הרי שיש מקום להחיל על המקרה דנן את מנגנון "הזמן הסביר" שבסעיף 41 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973, כמנגנון ברירת מחדל או מנגנון השלמה, וכי משך הזמן שחלף ממועד מכירת הדירות ומסירת החזקה בהן (כ-11 שנים) הינו מעל ומעבר לזמן סביר לצורך רישום הזכויות בדירות על שם רוכשיהן. בית המשפט התייחס אף לשאלה הכללית מהו "הזמן הסביר" לקיום חיוב שלא נקבע בחוזה מועד לקיומו ולאפשרות העברת הנטל להוכיח את הטענה כי פרק הזמן שחלף חורג מגדר הזמן הסביר, מכתפי התובעים לכתפי הנתבעים, במקרים בהם הוכיחו התובעים כי חלפו שנים רבות ממועד חתימת החוזה וממועד מסירת הדירות מבלי שנרשמו הזכויות בדירות על שמם. בית המשפט הוסיף וקבע כאמור בפסק דינו של השופט י' דנציגר ובהסכמת השופט ע' פוגלמן (בניגוד לדעתה החולקת של השופטת ד' ברק-ארז), כי בנסיבות המקרה דנן לא הייתה הצדקה להטיל אחריות אישית על בעלי החברות – בין בכובעם כבעלי מניות ובין בכובעם כנושאי משרה – מכוח עיקרון תום הלב, בגין הפרת החוזה על ידי החברות, שכן התנהלותם לא הגיעה כדי "אשם אישי" וחוסר תום לב סובייקטיבי שיש בו סממנים של הטעיה או מרמה או כדי תרמית.

קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/12/070/038/w15/12038070.w15.htm>

ע"א 4220/12 אלעוקבי נ' מדינת ישראל (14.5.2015) – (רובינשטיין, ג'ובראן, חיות):

בית המשפט המחוזי בבאר-שבע דחה את תביעתם של המערערים - בני משפחת אלעוקבי מהשבט הבדואי אלעוקבי - לבעלות על חלקות אדמה שונות בנגב הצפוני. בית המשפט העליון (השופטת א' חיות אליה הצטרפו המשנה לנשיאה א' רובינשטיין והשופט ס' ג'ובראן) דחה את הערעור שהגישה משפחת אלעוקבי על פסק דינו של בית המשפט המחוזי וקבע כי בדין הורה בית המשפט המחוזי לרשום את החלקות האמורות על שם המדינה. בית המשפט העליון דן בטענותיהם של המערערים בדבר אי-חוקיות ההפקעה של החלקות בשנת 1954 מכוח חוק רכישת מקרקעים (אישור פעולות ופיצויים), התשי"ג-1953 (להלן: החוק או חוק החר"מ) בקבעו כי התמלאו כל התנאים הדרושים בחוק להפקעת המקרקעין וכי אין מקום כיום להורות על ביטול ההפקעה. כמו כן, נקבע כי המערערים אינם זכאים לפיצוי או לקרקע חלופית בגין ההפקעה שכן לא הוכיחו כי היו להם או למורשיהם זכויות או טובות הנאה כלשהן בחלקות. בית המשפט העליון דחה את טענת המערערים לפיה רכשו זכויות בחלקות מכוח הדין הבדואי המסורתי בקבעו כי יש להכריע בשאלה האם משפחתם רכשה בחלקות זכויות כלשהן על פי דיני הקרקעות העות'מאניים והמנדטוריים שהיו בתוקף בתקופה הרלבנטית. זאת, כך נקבע, משום שבניגוד לטענתם של המערערים השלטונות העות'מאניים והמנדטוריים לא העניקו לבדואים אוטונומיה בשטחי הנגב וראו באזור זה שטח הנתון לריבונותם ופעלו במטרה להטיל את מרותם על האוכלוסייה הבדואית המתגוררת במקום. כמו כן, דחה בית המשפט העליון את טענתם של המערערים לפיה הם רכשו בעלות בחלקות מכוח דיני הקרקעות העות'מאניים והמנדטוריים. לעניין זה נקבע כי על אף ששבטם של המערערים נדד וחנה באזור החלקות בתקופה הרלבנטית לא הוכח כי החלקות הוקצו בזמן כלשהו למשפחת המערערים על ידי השלטונות העות'מאניים או המנדטוריים ואף לא הוכח כי משפחת המערערים רכשה בהן

זכויות מכוח עיבוד והחייאה או התיישנות. כמו כן, נדחתה הטענה כי בעבר היה קיים יישוב קבע בדואי בשטחי החלקות. לפיכך, קבע בית המשפט העליון כי במועד הפקעתן היו החלקות קרקע מסוג "מוואת" בבעלות המדינה. בית המשפט ציין עם זאת כי סוגיית זכויותיהם של שבטי הבדואים באדמות הנגב היא סוגיה נכבדה אשר מן הראוי כי יימצא לה פתרון המניח את דעת כל הצדדים, וככל שיקדם כן יטב, אך הפתרון לכך לא מצוי באפיק המשפטי שבו נקטו המערערים.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/12/200/042/v29/12042200.v29.htm>

ע"א 7631/12 אמסטר נ' קרן קיימת לישראל (12.8.2015) – (דנציגר, פוגלמן, טולברג)

פסק הדין עסק בפרשנות צוואה. צוואתו הראשונה של המנוח נערכה ביום 7.11.1918, וכשנה לאחר מכן ערך המנוח נספח לצוואה (להלן: הצוואה השנייה). במסגרת הצוואה השנייה קבע המצווה כי נוכח רצונו שבני משפחתו יקימו את ביתם בפלשתינה ויעבדו את האדמה, הוא מוריש לקק"ל את כל יתרת עזבונו, שתיוותר לאחר חלוקת העיזבון למשפחתו הקרובה, לצורך רכישת קרקעות בארץ ישראל ומתן אפשרות לאלה מבני משפחתו שהם צאצאיו הישירים של אביו ושיהיו מעוניינים לשבת בפלשתינה, להתיישב באותן קרקעות, וכל זאת בכפוף לתקנות ולתנאים שיהיו הכרחיים לטובת כלל הציבור. המנוח נפטר ביום 13.10.1919 וצוואתו השנייה אושרה ב-20.4.1920. ביום 26.8.1924 נחתם הסכם בין קק"ל לבין מנהל עזבונו של המנוח, שנערך על מנת להוציא לפועל את החלק בצוואתו של המנוח העוסק בהעברת יתרת עזבונו לקק"ל (כמפורט לעיל).

השאלה שבמחלוקת שהונחה לפיתחו של בית המשפט המחוזי, כמו גם לפיתחו של בית המשפט העליון, הייתה מה הייתה כוונת המנוח באשר לטיב הזכויות של קק"ל ושל יורשיו באותן קרקעות שתירכשנה מכספיו, שעה שיורשיו יחליטו לעלות לארץ-ישראל ולהתיישב באותן קרקעות שרכשה קק"ל? האם מדובר במנגנון שבו קק"ל אמורה הייתה לשמש כנאמנה בלבד ולרכוש את הקרקעות רק על מנת להעבירן לבעלות היורשים (כטענת המערערים, שסבם היה אחיינו של המנוח)? או שמא מדובר במנגנון שבו קק"ל אמורה הייתה לרכוש את הקרקעות ולהפוך לבעלים שלהן, בכפוף למתן אפשרות ליורשים שהחליטו לעלות לארץ-ישראל ולהתיישב באותן קרקעות לעשות כן (כטענת קק"ל)? בית המשפט המחוזי בחן את לשון הצוואה, את ההקשר הטקסטואלי, את הנסיבות החיצוניות לצוואה וכן ראיות נוספות שהוצגו לפניו על ידי המערערים, והגיע לכלל מסקנה כי המערערים לא הצליחו להוכיח את טענתם כי כוונת המנוח, כפי שהיא עולה מכל אלה, הייתה שתפקידה של קק"ל יוגבל לרכישת קרקעות עבור בני משפחתו ולמינוייה כנאמנה לשם כך.

בפסק הדין נבחנו טענות המערערים, לאור עקרונות פרשנות הצוואה המגולמים בהוראת סעיף 54 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 הקובע כי "מפרשים צוואה לפי אומד דעתו של המצווה כפי שהיא משתמעת מתוך הצוואה, ובמידה שאינה משתמעת מתוכה – כפי שהיא משתמעת מתוך הנסיבות", כפי שהתפתחו במהלך השנים בפסיקת בית משפט זה. נמצא כי טענתם הפרשנית של המערערים אינה מתיישבת עם לשונה של הצוואה. יחד עם זאת, ולמעלה מן הצורך, נבחנו אף הנסיבות החיצוניות לצוואה דנן (לרבות הראיות הנוספות עליהן הסתמכו המערערים), בחינה זו לא איפשרה אף היא קבלת עמדתם של המערערים. משכך, דחה בית המשפט את הערעור.

השופט י' דנציגר התייחס בחוות דעתו למספר קביעות של הנשיא א' ברק בפסק הדין בע"א 1900/96 טלמצ'יו נ' האפוטרופוס הכללי, פ"ד נג(2) 817 (1999) (להלן: עניין טלמצ'יו), אליו התייחס גם בית המשפט המחוזי, וכן לפיתוח קביעות אלה על ידי הנשיא ברק בספרו פרשנות במשפט, כרך חמישי; פרשנות הצוואה (2001). זאת, נוכח הביקורת שנמתחה בספרות המקצועית על גישה פרשנית זו ונוכח הסתייגות שהובעה לאחרונה בפסיקת בית משפט זה מגישתו המרחיבה

של הנשיא ברק באשר לפרשנות צוואה [בע"מ 8300/11 פלוני נ' פלוני (2.8.2012)]. לשיטתו של השופט דנציגר, ההלכה בסוגיית פרשנות הצוואה הינה זו המפורטת בע"א 239/89 שרש נ' גילי, פ"ד מו(1) 861 (1992) ולא זו הנלמדת מדעת היחיד של הנשיא ברק בעניין טלמצ'יו. השופט נ' סולברג סבר כי את הדין בדרכי פרשנות צוואה, במובנה הצר ובמובנה הרחב, ואת מחלוקת הפוסקים על דרכי פרשנות צוואה, אפשר להניח לעת מצוא, ואילו השופט ע' פוגלמן סבר כי "הדין הכללי בנושא פרשנות צוואה שיוצא חוצץ נגד הפסיקה בע"א 1900/90 ... חורג מגדרה של ההתדיינות שלפנינו ומטענות בעלי הדין כפי שנשמעו בכתב ובעל פה, ולהשקפתי אין מקומו כאן".
 קישור לפסק הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/12/310/076/w07/12076310.w07.htm>

ע"א 7883/12 קשר ספורט בע"מ נ' האוצר – אגף המכס ומע"מ ת"א 3 (13.7.2015)

(מלצר, הנדל, זילברטל) - בית המשפט העליון נדרש לסוגיה בדיני ספורט, לרבות למסגרת הנורמטיבית של תקנוני פיפ"א. השאלה שנדונה הייתה האם התשלומים ששילמו המערערות (קבוצות ומועדוני ספורט העוסקים בכדורגל) לקבוצות כדורגל בחו"ל – עבור התרת חוזי העסקתם של שחקנים, או עבור השאלת שחקנים לתקופה קצובה, על מנת שיוכלו להתאמן ולשחק במסגרתן – מהווים תמורה בגין יבוא טובין החייבת במס ערך מוסף. בית המשפט העליון, מפי השופט נ' הנדל ובהסכמת השופטים ח' מלצר וצ' זילברטל, הדגיש את החשיבות של השאלה אם מדובר בסחר בבני אדם. הובהר כי אילו כך היה, הקושי המרכזי לא היה במישור המיסוי אלא בעצם כריתת ההסכמים בין הקבוצות. ואולם, דיני הכדורגל ובפרט תקנות פיפ"א לעניין העברת שחקנים מעניקים לשחקן כוח וטו. דהיינו, רק בהסכמתו ניתן להעבירו מקבוצה לקבוצה. המע"מ אינו משולם על ידי השחקן. בראיה זו, עסקינן. מעין כרטיס שחקן ולא השחקן עצמו. זוהי זכות חוזית בעלת ערך כלכלי. לנוכח ההגדרה הרחבה של טובין בחוק מע"מ, הכוללת "זכות, טובת הנאה ונכסים בלתי מוחשיים אחרים", נקבע שעל המערערות לשלם מס. כך עולה גם מלשון ההסכמים וממהות העסקה האמיתית, שהיא העיקר בדיני המס במיוחד. בית המשפט הוסיף כי לא ייתכן שגם בעלי עסקים קטנים נדרשים לשלם מע"מ וקבוצות ספורט לא תשלמנה מע"מ בגין יבוא טובין. ספורט מקצועי הוא עסק לכל דבר, מורכב וכלכלי, ובהתאם לדין הקיים אין הצדקה להחריג אותן מתשלומן. בהקשר זה צוין כי Sport is a game, Spectator sport is entertainment, Professional sport is business, and usually – big business.

קישור לפסק-הדין: <http://elyon1.court.gov.il/files/12/830/078/z08/12078830.z08.htm>

15999115